

ВИЛЕНСКИЙ ВѢСТНИКЪ

ГАЗЕТА

ОФИЦИАЛЬНАЯ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

ВЫХОДИТЪ ПО ВТОРНИКАМЪ И ПЯТНИЦАМЪ.

Цѣна на мѣста: За годъ 10 р. За полъ-года 5 р. За четверть года 3 р. За 1 мѣсяць 1 р.
Съ пересылкою за годъ 12 р. За полъ-года 6 р. За четверть года 3 р. 50 к.
За объявленіи: За строку изъ 40 буквъ платится 17 коп. сер.

СОДЕРЖАНІЕ.

Часть официальная: Путешествіе ИХЪ ИМПЕРАТОРСКИХЪ ВЕЛИЧЕСТВЪ. — Извѣстія изъ Варшавы. — Прошлаго-
водства. — Положеніе о главномъ управленіи войсками 1-ой арміи. — Вильно.
Часть неофициальная. Иностран. изв. — Общее обозрѣніе. — Италия. — Франція. — Англія. — Австрія. — Пруссія. —
Сербія. — Черногорія. — Телеграфическія депеши.
Литер. отдѣлы: — Некрологъ. — Мѣстное обозрѣніе. — Выдержки изъ газетъ и журналовъ. — Вишневецкій замокъ.
и нѣкоторыя его памятники. — Писма: изъ Маріенбурга и Галиціи. — Смѣсь. — Некрологъ. — Вилеискій дневникъ. — Об-
ъявленія.

Часть официальная.

Ст.-Петербургъ, 21 іюля.

Либавъ, 15 іюля (10 ч. 15 м. по полудни). ИХЪ ИМПЕРАТОРСКИХЪ ВЕЛИЧЕСТВЪ изволили благополучно прибыть сегодня, въ 9 часовъ утра, въ Либаву на пароходѣ „Штандартъ“, который вчера не могъ войти въ здѣшній портъ, по случаю сильной бури. ИХЪ ВЕЛИЧЕСТВА встрѣчены были ИХЪ Императорскими Высочествами членами духовенства, дамы и кавалеры дворянства, и ЕГО ВЕЛИЧЕСТВО ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ изволили принимать городскихъ чиновниковъ и иностранныхъ консуловъ. Затѣмъ ЕГО ВЕЛИЧЕСТВО дѣлалъ смотръ баталіону Невскаго полка и эскадрону драгунскаго ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА полка. Вечеромъ ИХЪ ВЕЛИЧЕСТВА изволили быть въ театрѣ.

Изъ Варшавы. Ея Императорское Высочество Супруга Великаго Князя Намѣстника и Ея Императорское Высочество Великій Князь Вячеславъ Константиновичъ прошедшую ночь провели покойно. Удовлетворительное состояніе здоровья дозволяетъ Ея Императорскому Высочеству, сегодня, въ одиннадцатые сутки послѣ разрыва отъ бремени, оставить ложе. Поэтому дальнѣйшее продолженіе болѣзни съ нынѣшняго дня прекращается.

12 іюля, въ 11 ч. утра.

Докторъ Шмидтъ.

НЕКРОЛОГЪ.

9-го сего іюля въ 4 часа утра скончался въ Вильнѣ, въ заѣздномъ домѣ Франциска, на 65 году жизни, Михаилъ Глушневичъ (Huszniewicz), бывший помощникъ директора Вилеиской обсерваторіи, магистръ философіи Вилеиской университетъ, членъ общества Свѣтлыхъ антикваріевъ въ Копенгагенѣ, титулярный совѣтникъ и кавалеръ ордена Св. Станислава 4 ст.

За гробомъ наступаетъ судъ — судъ потомства, правдивый, нелицеприятный. Не страшны должны быть этотъ судъ для памяти того, кто, какъ почившій товарищъ мой по наукѣ и предшественникъ по мѣсту службы, честно совершилъ свой земной страдальческій путь, кто уплатилъ своєю долгу службѣ государства и гражданства, долгу человека — христианина. Но тяжело должно быть сознаніе умирающаго, если неуспѣшный, со всѣмъ трудомъ, которому принесъ онъ въ жертву лучшую пору жизни; 28 лѣтъ самоотверженнаго служенія наукѣ прошли какъ будто незамѣченными. Такова еще у насъ, въ настоящую минуту, за немногими счастливыми исключеніями, общая судьба скромныхъ тружениковъ науки. И несправедливо было бы винить въ томъ кого либо особю; ибо этой винѣ равно причастно цѣлое общество. Оно замѣчаетъ только и сочувствуетъ громкимъ и блестящимъ, хотя бы и кратковременнымъ проявленіямъ гражданскихъ или военныхъ доблестей, яркимъ проблескамъ человѣколюбія; но оставляетъ въ совершенномъ забвеніи посильный, неустанный трудъ скромныхъ дѣятелей цивилизаціи. Между тѣмъ, именно эти то дѣятели, которыхъ дай Богъ видѣть по-болѣе, и вносить въ жизнь общества, незаметно для него самого, тотъ моральный цивилизаціонный элементъ, который воспитывается новое поколѣніе, на которомъ создается разумная жизненная дѣятельность въ будущемъ. Неизмѣримо болѣе надобно имѣть самоотверженія и покорности голосу своего призванія, чѣмъ 30 лѣтъ выдерживающему всѣ невзгоды житейскаго положенія и остающемуся вѣрнымъ своему знамени, нежелая тому, кому придется разъ въ жизни простоять подъ пулями нѣсколько часовъ. — Воздадимъ же справедливую дань уваженія памяти почившаго труженика, признаемъ заслугу его скромнаго подвига жизни.

Г. Глушневичъ родился въ 1797 году въ Минскѣ, гдѣ отецъ его былъ содержателемъ частнаго мужскаго пансіона. Первое воспитаніе получалъ въ Минской гимназіи. Въ 1814 году онъ вступилъ въ Вилеискій университетъ; черезъ два года, окончивъ курсъ математическихъ наукъ, удостоенъ былъ степени кандидата философіи, а еще по прошествіи двухъ лѣтъ, въ 1818 году, получилъ степень магистра философіи. По совету профессора университета Пеликана и съ согласія своихъ родителей, у которыхъ провѣлъ нѣкоторое время по окончаніи академическаго курса, онъ отклонилъ отъ себя предлагаемое ему учительское званіе, сознавая, что слабость груди могла быть препятствіемъ къ исполненію обязанностей, соединенныхъ съ этимъ званіемъ, и рѣшился посвятить себя чисто ученой дѣятельности. Въ сентябрѣ 1819 г. онъ былъ зачисленъ въ штатъ университета однимъ изъ помощниковъ директора об-

серваторіи, которыхъ тогда было три, съ жалованьемъ 400 р. серб. Эту обязанность несъ г. Глушневичъ сначала съ своими товарищами, а впоследствии, по закрытіи Вилеискаго университета и подчиненіи обсерваторіи въ 1852 г. вѣдомству ИМПЕРАТОРСКОЙ академіи наукъ, одинъ, всего въ теченіи сорока лѣтъ до августа 1848 г., когда онъ вышелъ въ отставку, съ пенсіономъ тѣмъ же 400 руб. сер. въ годъ. — Вся дѣятельность покойнаго въ качествѣ обсерватора въ теченіи почти 29-ти лѣтъ его службы, безъ малѣйшаго прерыва, можетъ быть названа безукоризненною, а служебная карьера его весьма скромною. Совѣстное, тщательное исполненіе принятыхъ имъ на себя обязанностей видно изъ всѣхъ многочисленныхъ административныхъ документовъ, писанныхъ рукою покойнаго, и ученыхъ журналовъ, сохранившихся въ обсерваторіи. Онъ безъ самолюбія несъ на себѣ весь трудъ черновой, пригласительной работы — собранія научнаго матеріала, — не ожидая и не получая за то никакой награды. И дѣйствительно, какъ видно изъ послужнаго аттестата покойнаго, единственной награды, полученной имъ въ 1837 г., а именно ордена Св. Станислава 4 ст. и Высочайше пожалованнаго брильянтоваго перстня, были дарованы покойному за участіе въ геодезическихъ работахъ по триангуляціи и градусному измѣренію, произведеннымъ въ губерніяхъ Вилеиской, Курляндской, Минской и Гродненской подъ управленіемъ генерала Теннера отъ 1816 до 1833 года. Въ особенности въ послѣдніе годы этого періода г. Глушневичъ неоднократно проводилъ лѣтніе мѣсяцы въ астрономическихъ наблюденіяхъ въ полѣ, на нѣкоторыхъ изъ главныхъ пунктовъ треугольниковъ. Мы приведемъ по этому случаю небольшое извлеченіе изъ письма генерала Теннера, адресованнаго къ г. Глушневичу изъ Минска 27 іюля 1833 года).

„Уже два мѣсяца, какъ я получалъ письмо отъ г. Струве, въ которомъ онъ препроводилъ ко мнѣ вычисленія вашихъ превосходныхъ наблюденій, произведенныхъ въ прошедшемъ году въ Немецкѣ. Вотъ что писалъ онъ по этому поводу: „Г. Глушневичу прошу передать мое уваженіе по поводу его прекраснаго опредѣленія азимута въ Немецкѣ. Онъ наблюдалъ превосходно.“ — Я цитирую эти же самыя выраженія въ моемъ

*) „Il y a déjà plus de deux mois que Mr. Struve m'a envoyé les calculs de vos excellentes observations faites à Nemegh Pannée pasée. Voici ce qu'il m'écrit sur ce sujet: „Herrn von Huszniewitsch bitte ich über die schöne Bestimmung des Azimuts in Nemegh meine Achtung zu bezeugen. Er hat vortrefflich beobachtet.“

„Ces mêmes expressions je les repète dans mon ouvrage, où vos observations ainsi que leurs calculs sont déjà copiés.

„Je vous remercie et félicite de tout mon coeur, que vos observations sont si excellentes. En quelques mois j'enverrai mon ouvrage à Petersburg et alors j'aurai le plaisir d'expliquer toute la partie que vous avez prise à ma mesure de degré, et j'espère qu'on ne me refusera pas la récompense, que vous avez tant mérité.“

KURIER WILEŃSKI

GAZETA

URZĘDOWA, POLITYCZNA I LITERACKA.

WYCHODZI WE WTORKI I PIĄTKI.

Cena na miejscu: Roczna rs. 10, półroczna rs. 5, kwartalna rs. 3, miesięczna rs. 1.
Z przesyłką: Roczna rs. 12, półroczna rs. 6, kwartalna rs. 3 kop. 50.
Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się 17 kop. sr.

TREŚĆ.

Dział urzędowy. Podróż ICH CESARSKICH MOŚCI. — Wiadomości z Warszawy. — Miągowania. — Ustawa o głównym zarządzie wojsk, wchodzących do składu 1-jej armii. — Wilno.
Dział nieurzędowy. Wiadomości zagraniczne. — Pogład ogólny. — Włochy. — Francja. — Anglja. — Austrja. — Prusy. — Sербja. — Czarnogóra. — Depesze telegraficzne.
Dział literacki. Nekrolog. — Przegląd miejscowy i pism czasowych. — Zamek Wiśniowiecki i jego kilka pamiątek. — Listy: z Marjenburga i Galicji. — Rozmaitości. — Nekrolog. — Dziennik Wileński. — Ogłoszenia.

Dział urzędowy.

St. Petersburg, 21 lipca.

Либавъ, 15 липца (годъ. 10 м. 15 по полудни). ИХЪ CESARSKIE MOŚCI рачили szczęśliwie przybyć dzisiaj o godzinie 9-jej rano do Libawy na parostatk „Standart“, który wczoraj nie mógł wejść do tutejszego portu z powodu wielkiej burzy. ICH CESARSKIE MOŚCI spotkali zostali przez Ich Cesarские Wysokosci Wielkich Książąt Aleksandra i Włodzimierza Aleksandrowiczów, przez Książąt Sergjusza i Jerzego Maksymilianowiczów, i Księżny Marję Eugenię Maksymilianównę, przez członków szlachty i duchowieństwa oraz przedstawicieli miasta. Zwiedziwszy cerkiew prawosławną, ICH CESARSKIE MOŚCI zatrzymali się w domu konsula Sznobela. Po obiedzie, o godzinie 7-jej wieczorem, urządzoną została przez szlachtę w blizkości pawilonu uczt ludowa, na którą zebrano było około 600 włościan poci obok; CESARZ JEGO MOŚĆ i CESARZOWA JEJ MOŚĆ dwa razy obejrzeli stół, za którym czczonego włościan, i racyli z wielu włościanami rozmawiać. Wieczorem miasto było wspaniale oświecone.

Либавъ, 16 липца (годъ. 8 м. 28 wieczorem). Dzisiaj mieli szczęście przedstawiać się ICH CESARSKIM MOŚCIOM członkowie duchowieństwa, damy i kawalerowie szlachty, a CESARZ JEGO MOŚĆ racyli przyjmować urzędników miejskich i konsułów cudzoziemskich. Następnie JEGO CESARSKA MOŚĆ odbył przegląd bataljonu pólku Niewskiego i szwadronu pólku dragonów CESARZA JEGO MOŚCI. Wieczorem NAJJAŚNIEJSI PAŃSTWO racyli być w teatrze.

Z Warszawy. Jęj Cesarska Wysokość, Mł. żonka Wielkiego Księcia Namiestnika i Nowonarodzony J. C. W. Wielki Książę Wacław, ubiegłą noc spędził spokojnie. Zaspokajający stan zdrowia dozwala Jęj Cesarskiej Wysokości w dniu dzisiejszym, jako w 11-ą dobę po rozwiązaniu, opuścić łóże. Dalsze wydawanie buletynów z dnem dzisiejszym ustaje.

d. 23 lipca o godz. 11-jej rano.

Dr. Schmidt.

сочиненіи, гдѣ содержатся въ копіи ваши наблюденія и ихъ результаты.“

„Я благодарю и поздравляю васъ отъ всего сердца, что ваши наблюденія въ такой степени совершенны. Черезъ нѣсколько мѣсяцевъ я перешлю мой трудъ въ Петербургъ и при этомъ буду имѣть удовольствіе объяснить все участіе, которое вы принимали въ производимомъ мною градусномъ измѣреніи. Я надѣюсь, что мнѣ не откажутъ представить васъ къ вознагражденію, которое заслужено вами въ полной степени.“

Что касается астрономическихъ трудовъ г. Глушневича, то большая часть изъ нихъ опубликована въ изданіяхъ обсерваторіи, выходившихъ отдѣльными тетрадями отъ 1838 до 1846 года, изъ коихъ первая 4 тетради изданы подъ редакціею директора Славинскаго и помощника его Глушневича, а остальныя 2 подъ редакціею одного г. Глушневича, какъ несправляющаго должность директора обсерваторіи, а кроме того и въ нѣсколькихъ отдѣльных статьяхъ, помѣщенныхъ въ астрономическомъ журналѣ, издаваемомъ въ Альфонсѣ, подъ названіемъ Astronomische Nachrichten. Послѣдніе пять лѣтъ своей службы г. Глушневичъ, по выходѣ директора Славинскаго въ отставку, заступалъ мѣсто послѣдняго до назначенія новаго директора обсерваторіи г. Фуса. Вымѣстѣ съ этимъ назначеніемъ послѣдовало и увеличеніе жалованья г. Глушневичу какъ помощнику (а именно еще по 400 руб. сер. въ годъ на счетъ экономической суммы Вилеиской обсерваторіи); по этому прибавку г. Глушневичъ пользовался всего нѣсколько мѣсяцевъ до выхода своего въ отставку въ августѣ 1848 года.

Оставивъ службу, г. Глушневичъ не могъ рѣшиться оставить Вильну, гдѣ разцвѣла для него духовная жизнь и гдѣ похоронилъ онъ мало-по-малу свои силы и надежды. Постоянно живя въ городѣ въ полномъ уединеніи и довольствуясь своимъ скромнымъ содержаніемъ, покойный, по чрезвычайной добрѣтѣ сердца, находилъ еще возможность дѣлаться и тѣмъ, что имѣлъ, съ болѣе его нуждающимися, и кажется, что при этомъ совершенно забывалъ о своихъ нуждахъ. — Благотворительность его выходила изъ разряда обыкновенныхъ явленій этого рода и становилась на степень самоотверженнаго христіанскаго подвига. Намъ достоверно извѣстно, что покойный, получивъ свой мѣсячный пенсіонъ 32 руб., обыкновенно оставлялъ за собою 2 или 3 руб., остальное же употреблялъ на поддержаніе бѣдныхъ семействъ и сиротъ, которыхъ считалъ менѣе себя обезпеченными. Вслѣдствіе такой жизни покойный не имѣлъ при себѣ даже необходимаго платья и бѣлы, жилъ въ бѣдной, почти пустой и сырой комнаткѣ, довольствовался самою скудною пищею и тѣмъ, конечно, далъ поводъ къ развитію болѣзни: сначала рожь, потомъ тифъ, которая и привела его къ смерти. Этого мало, покойный дѣлалъ еще долги, дабы временно пріобрѣсть средства для вспоможенія бѣднымъ. Не разъ помогалъ ему и его родные, а именно сестра, присылая деньги, чтобы онъ могъ расквитаться съ долгами; но и это помогало ненадолго: доброе сердце снова отдавало покойнаго во власть безсовѣстныхъ ростовщиковъ. Благотворитель-

ность, составляющая какъ бы прекрасную фамилію черту Глушневича, — ибо она на столько же была достоинствомъ и старшаго брата покойнаго, извѣстнаго доктора медицины Вилеиской университетъ, Антона Глушневича, умершаго въ Парижѣ въ 1861 году, — не прекращалась почти до дня смерти астронома. Но къ сожалѣнію, какъ это почти всегда и бываетъ, часто пользовались ею люди, мало заслуживающіе такой истинно-христіанской, самоотверженной помощи. — И вотъ на закатѣ трудовой шестидесятипяти-лѣтней жизни заслуженнаго ученаго, магистра философіи, члена Королевскаго общества свѣтлыхъ антикваріевъ въ Копенгагенѣ, какимъ онъ былъ избранъ въ 1845 г., мы находимъ умирающимъ въ совершенномъ забвеніи отъ людей, въ бѣдной, почти пустой кельѣ, заѣзднаго дома съ 10 копѣйками въ карманѣ. Но провинію угодно было исполнить умиравшему труженику нѣмцыю незамыслимую услугу въ лицѣ нѣжно-любимой имъ сестры, г-жи Эмилии Миклушевичъ, посильною изъ далека на вѣсть объ опасной болѣзни брата. Много безсонныхъ ночей проведено ею у ложа больного въ тщетной борьбѣ съ недугомъ, сокрушившимъ наконецъ жизненные силы страдальца. На зарѣ послѣдняго смертнаго дня, почти въ послѣднюю минуту жизни, больной, сохранившій полное сознаніе, привлекъ слабощею рукою къ устамъ своимъ руку сестры и могъ еще высказать задушевное слово благодарности за понесенный ею трудъ, говоря: „ty mnie nie siostra, a matka!“ — Тихо и естественно прервалась съ послѣднимъ вздохомъ высоко-христіанская жизнь.

Тѣло покойнаго перенесено было вечеромъ 10 іюля въ костелъ Св. Іоанна въ сопровожденіи весьма не многихъ особъ, знавшихъ и цѣнившихъ жизненный подвигъ ученаго, и поставлено въ каплицѣ Св. Цециліи. 12 іюля въ той же каплицѣ совершена была прелатомъ Гербутомъ заупокойная обѣдня, при которой присутствовали и нѣкоторые изъ представителей ученаго сословія. Вѣсть о примѣрно христіанской жизни умершаго успѣла нѣсколько распространиться, и этимъ мы объясняемъ себѣ, что погребальный corteжъ, отпавившійся затѣмъ на кладбище Св. Стефана, былъ на этотъ разъ гораздо многочисленнѣе.

Миръ праху твоему, человекъ правды, не соблазненный благами міра сего, не искавшій создать для себя карьеру по примѣру многихъ. Конечно, не воздвигнется для тебя великолѣпный памятникъ изъ камня или металла, и даже скоро можетъ быть никто не будетъ въ состояніи указать мѣста, гдѣ погребены твои бренные останки; но все таки память трудовъ твоихъ сохранится навсегда въ наукѣ, благодарно и безпристрастно вносящей на свои лѣтосчислительныя и малѣйшую дань, принесенную на ея алтарь; не скоро изгладится и память твоего христіанскаго подвига: жизнь твою не прошла безслѣдно, какъ проходила миллионы другихъ, блестящихъ жизней. Да возрадуется же о семъ духъ твой и да послужитъ это утѣшеніемъ всѣмъ вѣрующимъ въ нелицеприятный судъ за гробомъ, всѣмъ чающимъ услышать слова Спасителя, уже прозвучавшія для тебя: *Придите ко мнѣ вси труждающіе и обремененніи и азъ упокою емъ.*

М. Гусевъ.

silniejszy ogień z obu stron nie ustawał, każe domyślać się, że hercegowiński współbracia pomogli Czarnogórzanom; zająwszy tył wojsku, dążącemu do Cetynji, stolicy Czarnogórze. Jest to zapewne niejaka pociecha, ale jeżeli poważny głos przedstawicieli państw europejskich w Carogrodzie nie zmusi sultana do rozejmu, jeżeli Omer-Pasza popierać działań wojennych nieprzestanie, lękać się słusznie należy, aby ostatnia godzina dla Czarnogórze nie wybiła. Wiemy jak potężne znaczenie mają dziś w Europie czyny dokonane; wiemy jak trudno piórem napisać, co niecz rozstrzygnął. Biada i storkoć biada, jeżeli Turcy raz opanują te skały, które dotąd służyły chrześcijanom za niedobytą twierdzę! Wypadać z nich, jak drapieżne sępy, niekać będą całą ludność po dolinach u podnóża czarnogórskiej skały osiadła, a wówczas i hercegowińskie powstanie, a nawet Serbja, pod żelaznym jarzmem ulegną. Lecz niech Bóg raczy odwrócić złą wróżbę! Wolimy żyć jeszcze w piersiach naszych tę nadzieję, że przedstawiciele państw chrześcijańskich, dziś głosem posła włoskiego margrabi Caracciolo di Bella zasileni, doli chrześcijan słowiańskich zaradzą.

Jeżeli jednak niebezpieczeństwa Czarnogórze tak silnie nas przerażają; nie możemy przecież tracić z oczu całej doniosłości sprawy serbskiej. Księstwo serbskie, na 1,000 mil kwadratowych miljon mieszkańców liczące, traktatami i pojedynczych państw i kongresu paryskiego ubezpieczone, znajduje się dziś w dziwnym wobec prawa publicznego położeniu. Na zasadzie uroczystych obietnic, Turcy niemają prawa zamieszkania w Serbji; wolno im tylko w siedmiu twierdzach trzymać załogi, których jednak liczebnej wysokości traktaty nieokreśliły. Pod tarasą świętości umów, naród serbski począł urządzać się na modłę cywilizowanych krajów Europy. Sejmy, czyli tak zwane skupczyzny, rozwinęły silne narodowe życie, którego treścią i najwyższą potęgą jest nieograniczone zaufanie ludu w mądrości i uczciwem sereu księcia Michała Obrenowicza, a z drugiej strony niezłomne przekonanie panującego o wierności dla niego narodu. Paszowie tureccy mogli z twierdz, na których zasiadali, łatwo widzieć jak kraj urządza się i zakwita, jak pod silną i umiejętną ręką hospodara, szkoły, sądownictwa i wojsko coraz większego rozwoju nabierają; ale gdyby nawet paszowie tego nie widzieli, usłuszna, sąsiadka, a trwała ku Słowianom nienawiść tchnąca Austrią zwróciła by to uwagę sultana. Jakoż wśród najgłębszej ciszy, rozległ się nagle huk dział z twierdzy belgradzkiej, nad miastem u jej podnóża leżącej. Domy serbskie zamieniły się w zwaliska, znaczna liczba mieszkańców chrześcijańskich postradała życie, bo Turcy czasowo goszczący, tajemnie ostrzeżeni z twierdzy, uprowadzili ruchomości, niewiasty i dzieci do austriackiego zamku Zemlina, ocalili życie i majątek. Zgroza przeniknęła Europe, a lubo lord Palmerston i hr. Rechberg chcieli ten wierutny rozrób przedstawić jak grzech powszedni i osobisty dowódzcy belgradzkiego, wszakże złożone przez rząd serbski dowody były zbyt przekonujące, żeby sprawiedliwsze dla Serbji rządy uwierzyć temu miały. Oczywiście, chodzą Turcy, a więcej jeszcze Austrii, o podburzenie Serbów do wojny, bo chociażby zwycięstwo miało uwieńczyć dobrą sprawę, Austrija ludziła się nadzieją, że krótka nawet wojna o wiele lat cofnie społeczny rozwój narodu, w którego pomyślności Austrija lekka się upadku swego panowania nad jednoplemienną Krocją. Dzięki uczuci sprawiedliwości bezstronnych mocarstw, zagajono konferencję w Konstantynopolu, i oto Serbja stanęła na sąd ze swoimi ciemiężcami i tak do konferencji przemawia: „Mocarstwa mię uznały i zaręczyły moje polityczne istnienie; odzywam się do ich sprawiedliwości, niech mi więc dadzą albo możliwość życia, albo niech mi nie przeszkadzają zdobyć ją własnymi siłami.“ Jakż rząd chrześcijański odpowiedź ludowi serbskiemu: „Zalisz się nieślusnie, niema dla ciebie sprawiedliwości“?

Niektóre dzienniki niemieckie, Słowianom nieprzyjacie, chciałyby wmówić, że książę Michał, rzuciwszy się zupełnie w ręce dyplomacji, zachwiał się w pierwszym postanowieniu co do uwolnienia twierdz od załóg tureckich. Ale to być nie może! Książę Michał od wstąpienia swego na tron, oświadczył w obec swego ludu i Europy ślub niezłomny odzyskania zupełności praw narodowych i utrwalenia spokoju i szczęścia kraju. Wierny swemu posłannictwu, a tej wierności jest ręką i wzmożenie jego duszy i gorąca miłość ojczyzny, książę Michał nie zezdaje z raz obranej drogi, lecz niechce działać nagle, niechce łamać istniejących traktatów. Odwołując się do dyplomacji, dał dowód uszanowania dla wysokich dworów i miłości pokoju. Kraj mu ufa, pochwała jego kroki, mimo całą niecierpliwość, z jaką pragnie, aby raz położono koniec nieznosnemu dziś stanowi rzeczy. Wszakże, gdyby uczciwe odwołanie się księcia Michała do sprawiedliwości mocarstw miało być bezskuteczne, gdyby chcieli go zbyć tylko marnymi obietnicami, a lud jego miano znówu narażać na okropności bezrządu, bombardowania i nędzy, wtenczas Michał Obrenowicz spełni swą powinność.

Nie chodzi tu zaiste o nadwężenie granic państwa tureckiego. Książę Michał domaga się tylko o spokojne polityczne istnienie swego ludu. Skoro z jednej strony to istnienie uroczystie przyznano, i przypuszczono Serbów do korzystania z europejskiego międzynarodowego

prawa; skoro z drugiej, gwałty tureckie dowiodły, że korzystanie z udzielonych dla Serbji rękami, wśród przepisanych warunków jest niemożliwe; wymaga tego słusność i uczciwość, aby wynaleźć inne, na których dałyby się trwale ustalić stosunki między państwem zwierzchniczym jak Turcja, a holdownym jak Serbja.

Dwoistość polityczna, wypływająca z dwoistości władzy i ze zbrojnego zajęcia twierdz serbskich, jest niewyczerpanym źródłem powikłań. Ta dwoistość nadwęża wewnętrzną niepodległość, czyni uludnemi zbiorowe rękojnie mocarstw i ciągle zagraża pokojowi, słowem jest wprost przeciwną traktatowi 1856. Mocarstwa nie mogą chcieć rozprzeżenia własnego dzieła na Wschodzie dla tego tylko, aby zachować sultanowi nie prawo, ale bezprawie, aby zostawić załogi jego w dwóch twierdzach i w pięciu średniowiecznych na pół rozwalonych zamkach. Wprawdzie prawo załogi było zaręcone przez traktat, ale gdy Turcja sama podpierała jego warunki, gdy przez bombardowanie Belgradu dowiodła, że traktat stał się mieczem obojętnym przeciw chrześcijanom,—niepodobna, aby Europa ten miecz dłużej w jej ręku zostawić miała. Serbja więc powinna spokojnie oczekiwać wyroku konferencji; większość zaś zasiadających w niej przedstawicieli, przerażona wiadomością o zapowiedzianym przez Omera-Paszę zdobyciu Cetynji (jak to w umieszczonej dziś depeszy jego z dnia 28 lipca znajdujemy), zwlekać nie powinna i stanowczo wyrzec, że jak w księstwach młtańskich i włoskich, tak i w serbskim pobyt Turkom ma być na zawsze wzbroniony.

Z Włoch wiadomości są zadowalające. Rząd postępuje z mocą i powagą. Szanując nieśmiertelne zasługi i niezaprzeczoną wielkość Garibaldi, wprost przeciw niemu nie działa, ale wszystkich, którzy okazują nieprawą uległość jego zachęceniom, surowo poskramia. Niepodobna, aby Garibaldi nakonieć nieuznał, że po spełnieniu posłannictwa swojego przed dwoma laty w krajach Objęga Sycylii, i obowiązki jego względem ojczyzny i własna godność nakazują mu wrócić na Kaprę i spokojnie czekać, dopóki Wiktor-Emmanuel nie zażąda jego usług. Od osnastu miesięcy niejednokrotnie już Garibaldi, ulegając natchnieniom głów zapalonych lub podszeptom rozdrażnionej miłości własnej, może mimowolnie wicherzył krajem. Zastępy łatwowiernej, najszlachetniejszej młodzieży, uwiedzionej jego głosem, opuściły uniwersytety, biura rządowe, zakłady handlowe lub rękodzielne, i biegly na oślep, same nie wiedząc dokąd i po co. Zmarowanie złotego czasu niepozwrotnej młodości, zwichnienie może całej kolei życia, zaprzatnienie głowy marzeniami, które ziścić się nie dadzą, padną kamieniem na zaczętem sereu Garibaldi i jak wyrzut sumienia budzić go będą ze snu. O ciężka jest odpowiedzialność przed Bogiem i ludźmi tych niebaczących zagorzałów, którzy odrzucają młodzież od prac właściwych jej wiekowi i wtrącają w wir zdarzeń, zostawionych dojrzałości sądu i doświadczeniu życia. Zbawiciel powiedział, że toby jedno z niewinnych dzieł zgorzyl, lepiej aby mu kamień do szyi uwiązano i do wody wrzucono; te święte słowa zastosować w całej rozciągłości należy do politycznych gorszyeli młodzieży.

Lecz już rozsądek górę bierze. Oto w samym Neapolu główny komitet przezorności w sprawie rzymskiej i weneckiej, przez wice-prezesa swojego N. Mignona i sekretarza C. Gambuzi dnia 18 lipca ogłosił przez dzienniki następne ostrzeżenie:

„Nie przestają krążyć głuche wieści o zaciągach w tych krajach. Mówią, że kłamliwi podżegacze, nadużywając imienia Garibaldi, zaciągają niedoświadczoną młodzież na zamach między-narodowy.

„Główny komitet przezorności południowych krajów włoskich, zasiadający w Neapolu, głośno ojawia, że do żadnych zaciągów nie powołuje; uprasza o czujność wszystkie stowarzyszenia wyzwolone, wszystkich uczciwych obywateli w okolicach ich zamieszkania, aby pod cieniem świętego imienia wodza ludu nie dokonywały się podobne niegodziwości, aby po odkryciu ich sprawców natychmiast ich imiona zaskarżyć przed sądem mniemania powszechnego i tam samem uczynić ich bezsilnymi do szkolenia.“

Ten szczęśliwy zwrot rzeczy, to zwycięstwo zdrowego rozumu nad niewczesnymi uniesieniami, jest wróżbą wielkiego znaczenia. Rząd włoski nie dał się zastraszyć przepowiedni posła Crispi, że odjęcie władzy margrabiemu Pallavicino wywoła rozruchy w Sycylii; posłał on na posadę prefekta palermitańskiego, generała Cugia, który równie jak generał Lamarmora w Neapolu, potrafi zapewnić uszanowanie prawa.

Trudno oczekiwać, aby ludzie, których duma pędzi do samowolnego przywłaszczenia sobie władzy pod hasłem miłości ojczyzny, tak prędko wyrzucili się z nieszczonego obłąd, że oni jedni tylko prawdziwe dobro kraju pojmują. Lecz czas już niedaleki, w którym niezmierna większość Włochów to tylko za święte uzna, co Wiktor-Emmanuel na mocy uchwał sejmowych rozkaże, a narzucającym się wybawcom ojczyzny wyraźnie zapowie, że im wszelkiego posłuszeństwa odmawia.

W następnym numerze Kurjera umieścimy odezwę wychodźców rzymskich do obywateli wiecznego miasta. Tchnie ona jeszcze duchem zapędu i pochopami odrębnego od rządu działania, ale już

zniknęły obelgi, już ministrowie Wiktor-Emmanuel nie są poczytywani za zdrajców kraju, już Napoleon nie jest przedstawiany jak sługa zabobonu i ucieku. Odezwa wychodźców rzymskich jest albo dziełem obłudy, albo szczerem wyznaniem wiary wółnawróconych dotychczasowych zwolenników Mazziniego.

Najważniejszym zdarzeniem we Francji jest otrzymanie raportu generała de Lorencez. Telegram już doniósł o umieszczeniu go w Monitorze powszechnym; będziemy więc mogli podać go czytelnikom naszym w przyszły piątek.

W Pruszech stosunki sejm z rządem nie powróciły jeszcze do zupełnej równowagi. Jeszcze wielka cierpkość panuje między ministrami i przedstawicielstwem narodowem; ale sprężyste działanie pierwszych w sprawie elektoratu heskiego, przyniesienie królestwa włoskiego, a nadewszystko podwójna odmowa Prus wszelkich układów z Austrią, tak w rzeczy reformy sejmu niemieckiego, jako też w rzeczy przyjęcia Austrii do Związku celnego, zdaje się, że utorowała drogę ministrom do pojednania z narodem. Gabinet pruski zdaje się zrzekać znacznej części swych feodalnych zachęć; izba poselska zdaje się być powolniejszą w wymaganiach reorganizacji wojskowej. Mniemania zejdą się może na połowie drogi, wzajemna ufnosć wróci, i po uczciwej walce, jaką obie strony stoczyły, nie już im nie przeszkodzi do podania sobie braterskiej dłoni.

Austrija upokorzona przyznaniem Włoch przez dwa wielkie mocarstwa, zatrwożona widoczną nieprzyjaźnią Prus ku sobie, chciałaby przynajmniej ukoić domowe rozterki. Zagłosowany budżet na rok 1863 uwalnia gabinet wiedeński od chwilowych przynajmniej kłopotów. Ze swobodniejszą więc głową minister stanu Schmerling przystąpi do zwalnia sejmów pojedynczych krajów, cesarstwo składających. Najprawdopodobniej sejm siedmiogrodzki przed innemi zwołany będzie, pojdzie za tem otwarcie kroackiego a nawet węgierskiego. Jeżeli raz jeszcze ta próba kierowania sejmami w duchu jednolitego państwa, które Opatrzność tak różnorodnym utworzyła, nie powiedzie się panu Schmerling, ustąpi on z widowni politycznej, tak jak musiał ustąpić hrabia Goluchowski,—i cesarz Franciszek Józef będzie zniewolony jąc się drogi, jakiej trzymała się praprababka jego Marja-Teresa, która, szanując pojedyncze narodowości i prawa, zręcznie niewieścią ręką umiała w spójności trzymać różnolitą kulę swego cesarskiego majestatu, co dopiero wtdczas rozpadła się poczęła, kiedy syn jej Józef II pomyślał o ogólnem zniesieniu całego państwa. Cokolwiek bądź, wewnętrzny stan Austrii koniecznie zmieni się musi, jak równie zewnętrzna polityka tego kraju obrać powinna inne szlaki: bo tak jak dziś, osamotniona, próżna wszelkiej sąsiedniej podpory, wystawiona na najsprzeczniejsze wichry przeciwnie jej dążeniom, na coraz nowe trudności narażoną być może.

Włochy.

Turyn, 24 lipca. Umysły są dziś zajęte Sycylią. Garibaldi swoimi mowami, Pallavicino odezwami i milczeniem potwierdzającym wszystko, co przyjaciel jego czyni i mówi, pozwolili wziąć górę motlochowi. Niechce on ani syndyka, ani adjunktów, którzy dotąd radzili rozumnie miastem; wrzeszczy po ulicach w obecności nawet prefekta: Precz z syndykami! i syndyk składa urząd; niechce aby książę S. Elia, mąż wyzwolony i szanowny, przedstawiał, upoważniony do tego przez ministrów, w obchodach uroczystości s. Rozalii i Zwiastowania, osobę królewską; wrzeszczy w obecności prefekta: Precz z księżciem S. Elia! i książę S. Elia jest podobnie zmuszony wyrzec się danego sobie poruczenia.

Motloch woła o zaciąg, bo Garibaldi ich pragnie, a rząd niechce; prefekt i na to pozwala, a nawet w odezwie zachęca lud do okrzyku: Idźmy do Rzymu i Weneccji! Prefekt niechwała na instrukcje ministrów, na konieczność zgodnego postępowania z Francją; pozwala miotać na nią obelgi, pod pozorem, że lud był uniesiony załepem, a Garibaldi ma prawo wypowiadać swobodnie swe zdanie. Dziś do tego już doszło, że ponieważ zapadło kilka wyroków potępiających, motloch wrzeszczy po ulicach: Precz z sądami przysięgłych!

Ministrowie postanowili odwołać margrabię Pallavicino, lecz nim to spełnili, zasięgnęli zdania generała Reghini, dowodzącego w Palermo, który zdaje się odpowiadać, iż należało wrzody powiększyć załogę.

Taki stan rzeczy długo trwać nie może; jest to anarchja; p. Rattazzi musi koniecznie przedsięwziąć skuteczne środki do przywrócenia moralnej powagi rządu, narażonej przez pobłażliwość margrabięgo Pallavicino.

Od kilku dni gęsto mówią o dosyć wyraźnym ruchu wychodźców, skupiających się na pograniczu rzymskim i czekających tylko na hasło.

Rzecz jest niezawodna, że pokątne zaciągi mają miejsce, jak równie że ochotnicy gromadzą się po różnych miejscach, a mianowicie w Genui. Garibaldi oświadcza, że to się dzieje bez jego przyzwolenia. Zdaje się, że w tem oświadczeniu są, jak Jezucini nazywali: pewne zastrzeżenia myślnie. Gdyby rząd pozwolił wicherzycielom wziąć nad sobą górę, przyszłoby do niebezpiecznych powikłań, lecz lękać się tego nie należy przy świeżej pamięci zdarzeń w Sarnico i Brescia.

Turyn, 25 lipca. Czytamy w dzienniku Italia: Rozbiegła się dziś wiadomość po Turynie, że generał Garibaldi otoczony ochotnikami opuścił Sycylię i odplynął w stronę niewiadomą. Lecz ta wiadomość jest bezasadna. Aż dotąd nic podobnego niezaszło, możemy nawet, na wiarę depeszy telegraficznej, zaręczyć, że Garibaldi chory znajduje się jeszcze w Palermo.

Prefekt palermitański d. 18 lipca wydał następną odezwę: Obywateli, dzień jutrzejszy jest dniem rocznic jego urodzenia; ale uczynijmy go tak, jak takich mężów cześć należało. Precz z próżnemi okrzykami, z dziecinami obywateli! Czasy, w których żyjemy, wymagają cnot patryjotycznych i męskich postanowień. Bez Weneccji i bez Rzymu u mamy królestwo włoskie, ale Włoch nie mamy. Utworzymy raz Włochy, do których wdzycamy, a na których nam dotąd zupełnie zbywa. Utworzymy je wolając, zbrojni i zgodni, od Suzy do Trapani: Niech żyją Włochy jednolite pod Wiktoem-Emmanuel, żyje Garibaldi! Palermo, 18 lipca 1862. Prefekt: Giorgio Pallavicino.

królem konstytucyjnym i jego prawymi następcami! Niech żyje Garibaldi! Palermo, 18 lipca 1862. Prefekt: Giorgio Pallavicino.

Oznajmując, że dnia 16 października w rocznicę urodzenia królowej Marii-Pii, odbędzie się w Turynie obrząd przez zastępstwo jej służy z młodym królem portugalskim. Córka Wiktor-Emmanuela odprawi uroczysty wjazd do Lizbony dnia 31 tegoż miesiąca, t. j. w rocznicę urodzin króla don Luiza I.

Dziennik Rozpraw otrzymał z Turynu list pisanego dnia 18 lipca, obejmujący ciekawe szczegóły o nowym prawie zagłosowanym w izbie poselskiej, według którego mają być pobierane opłaty od uczniów uniwersyteckich. Podajemy ten list w zupełności:

Izba poselska zagłosowała dziś ogromną większością tymczasowe prawo o porównaniu opłat od uczniów we wszystkich uniwersytetach królestwa. Zważywszy na niepodobieństwo roztrząsania teraz prawa organicznego o uniwersytetach, składającego się ze 150-160 artykułów, każdy łatwo zrozumie, jak wiele na tem zależało panu Matteucci, aby utrzymać dzisiejszą ustawę tymczasową, przeciw pozmiej opozycji owych krótko-widzących finansistów, którzy bez wahania się przyjmują seceiny milionów w budżetach wojny i marynarki, a zawzięcie odrzucają wydatek 400 tysięcy franków na wychowanie narodowe. Rzeczywiście, zagłosowane dziś prawo przez izbę poselską, a które i senat przychylnie przyjmie, ma większą doniosłość niżby się zdawało.

Zrównano opłaty we wszystkich uniwersytetach królestwa; ograniczono je do corocznego wpisuowego, które jest rozmaitem, stosownie do rozmaitości wydziałów. Za podstawę wzięto opłaty neapolitańskie. Minister chciał je powiększyć, ale ogólna opozycja posłów neapolitańskich znieśliła ministra ustąpić co do ilości, pozostał on tylko niezachwiany co do jednostajności i co do ograniczenia opłat do formy corocznego wpisuowego. Jednostajność opłat, prócz zasady sprawiedliwości, ma jeszcze tę korzyść, że usuwa wszelkie pozory do rozruchów zwykłe wyrażających się stąd, że uczniowie przenoszą się z jednego uniwersytetu do drugiego, dla większej taniości egzaminu. Jednostajność opłat ma i ten pożytek, że sprzyja wielkim uniwersytetom a zatem gruntowności nauki. Kiedy przyjdzie czas podwyższenia opłat, jednostajność dziś zaprowadzona ułatwi i samo podwyższenie.

W obecnej ustawie nieistnieją ani opłaty wpisowego na pojedyncze kursa, ani opłaty od egzaminów na rzecz profesorów. W teraźniejszym składzie uniwersytetów włoskich, te dochody niepełne byłyby przyczyną niesprawiedliwych różnic między profesorami, rozpręgały karność i wagiły uszanowanie winne dla nauczycielskiej. Należało więc koniecznie podwyższyć pensje professorskie; jakoż nowa ustawa podniosła je do trzech tysięcy, 3,500, 5 tysięcy i 6 tysięcy franków, stosownie do uniwersytetów i lat służby. To stopniowanie jest także bardzo pożyteczne, ponieważ rozdziela uniwersytet na dwie wielkie kategorie i toruje drogę do zmniejszenia ich liczby we Włoszech, do czego koniecznie dojść należy, jeśli rząd pragnie podnieść do właściwej wysokości naukę po uniwersytetach.

Najważniejszym artykułem ustawy jest artykuł trzeci, dający ministrowi prawo przepisania ogólnych prawideł dla wszystkich uniwersytetów; rzecz tak stanowcza, że sama jest już dostateczna do usprawiedliwienia całej ustawy. Urządzenie nauk i egzaminów jest istotną treścią ustawy. Pomysły pana Matteucci w tym względzie są znane, możemy najdokładniej do ich ocenienia i używający najzasłużeńszej w tym przedmiocie powagi, oddawali im zawsze największą sprawiedliwość.

Dodać koniecznie potrzeba rozporządzenie dotyczące się stanu wolnych nauczycieli; zastrzeżono w nowej ustawie, że każdy uczeń może z początkiem roku szkolnego oświadczyć, że pragnie przepisanych kursów przez ustawę słuchać albo w uniwersytecie, albo u docenta prywatnego, prawnie do nauczania upoważnionego. W tym drugim razie uczeń pod koniec roku, za złożeniem świadectwa wydanego przez takiego nauczyciela wolnego, u którego wysłuchał kursu, ma prawo do odebrania części rocznego wpisowego, stosownej do liczby kursów.

Dziennik Konstytucjonista został zawiadomiony dnia 20 lipca z Turynu: Król wyjeżdża dziś w noc do wód w Courmayeux położonych w wyższej dolinie Aosty, blisko Valais. Najjaśniejszy pan zabawi tam przez cały miesiąc, lecz po dwa razy na tydzień przejeżdżać będzie do Turynu dla przewodniczenia na radach ministrów.

Dziennik paryski Prassa umieszcza nadesłaną sobie treść posiedzenia izby poselskiej turyńskiej, z dnia 20 lipca, w następnych słowach:

Siedm głównych pytań, przelożonych przez pana Petrucci della Gattina ministrowi spraw zagranicznych, obejmują ogół polityki europejskiej. Minister odpowiedział na każde z tych pytań; sądzimy więc za rzecz pożyteczną przedstawić czytelnikom treść mowy generała Durando, wyjętą dosłownie z urzędowych aktów parlamentu.

Pytanie pierwsze: Czy gabinet trwa nieodwołnie w polityce przymerza francuskiego?

Odpowiedź: Między nami i Francją, ściśle mówiąc, nieistnieją żadne inne traktaty, prócz tych, jakie wszystkim są wiadome. Jesteśmy zaiste w niejaki sposób współpowiadzialnymi za politykę francuską, lecz tylko w obrębach traktatów; bo jeżeli szan.p. Petrucci sądzi, że zgoda z Francją może wciągnąć Włochy za pewne obręby, bardzo się myli.

Pytanie drugie: Na jakim stopniu znajduje się sprawa rzymska i wenecka? czy jakie rokowania zostały zagajone w tym względzie? czy Anglia uczyniła nam podobnie jak Austrii, jakie w tej mierze przełożenia?

Odpowiedź: Jeżeli, co do Rzymu, poseł zapytuje mnie: na jakim znajdujemy się stopniu? Czy wypracowaliśmy jakie noty, protokoły, konwencje, traktaty gotowe do podpisania? Odpowiem: Nie.

Lecz jeżeli pyta mnie, czy zajmowaliśmy się tem zadaniem? Czy przekładano nam jakie projekta w tym względzie? Czy rzucał się wstępnie w taki sposób, aby we 24 godzin można zawrzeć stanowczy traktat? Odpowiem: Tak jest.

Badźcie cierpliwi, wytrwajmy, tak jak byliście walczyliśmy i zgodnymi, a ośmielam się wam przyrzec, że w czasie niezbyt dalekim (non troppo lontano), będziecie w Rzymie. (Długie oklaski).

Co do Weneccji, jeszcze przed rokiem zagajono pewne układy polubownego rozstrzygnięcia tej sprawy. Niewiem na czem się one skończyły, bo niebyłem jeszcze wówczas ministrem.

Pytanie trzecie: Czy przedsiębrano jakie kroki wprost lub obocznie u panujących niemieckich, dla polepszenia stanu naszych stosunków z nimi?

Odpowiedź: Na nieszczęście nie mogę odpowiedzieć na to pytanie w sposób zadowalający. Wiadomo, że wielka część państw niemieckich znajduje się pod naciskiem mocarstwa, którego niepotrzebuje wymieniam; trudno więc zagajać rokowania z temi państwami.

Nierozpaczam jednak; uznanie przez Prusy potężnej podziata na Niemcy.

Pytanie czwarte: Czy zaszła jaka oziębłość między rządem angielskim i naszym? Z jakiej przyczyny? Czy podjęto jakie starania, aby to ustało?

Odpowiedź: Oświadczam, że nasze stosunki z Anglią są serdeczne. Trudno jest, aby z takim mocarstwem jak Anglia, którego posiadłości tak daleko sięgają, nie zdarzały się od czasu do czasu jakie starcia między osobami pojezyńczymi; lecz co do widoków politycznych, mogących być przyczyną jakiegoś starcia, nie ma. Powiem więcej, Anglia gorliwie przemawiała za nami, abyśmy byli przypuszczeni do konferencji, mających toczyć się w Konstantynopolu.

Pytanie piąte: Jaki jest stan naszych stosunków z Belgią i Szwajcarią? Czy nie możnaby z tym ostatnim krajem zawrzeć traktatu wzajemnej obrony przeciw napadom sąsiadów?

Odpowiedź: Stosunki nasze z Belgią są najserdeczniejsze. Wkrótce traktat handlowy wzmocni jeszcze ogień, łączący nas z tym krajem.

Położenie nasze względem Szwajcarii jest dosyć drażliwe. Na jednym z ostatnich posiedzeń izby uczyniono wzmiankę o części narodowości włoskiej, która dotąd nie złączyła się jeszcze z matką-ojczyzną; oświadczam w tym względzie, że każda zachęta grożąca wprost lub ubocznie tym przylączyeniom prowincji, sztucznie jeśliby chciały, ale potężnym byłaby błędem polityki włoskiej.

Co do mnie, oświadczam, że nie nie uczynię dla zachęty pewnych pragnień tych ludności szwajcarskich, któreby chciały być przylączyeni do matki-ojczyzny; lekałbym się, aby to nie było początkiem końca związku państwa, którego położenie wojenne i polityczne jest tak niezbędne dla niepodległości Włoch. (Brawo).

Jeśliby przypadkiem część posiadłości, o których mowa, miała być złączona z matką-ojczyzną, usiłowałbym tak postąpić, o ileby to było w mej mocy, aby Szwajcarija została stosunkowo wynagrodzona za utraconą ziemię.

Co do przymierza, mającego się zawrzeć z tym państwem, wiadomo wszystkim, że traktaty 1815 r. uczyniły Szwajcariję państwem neutralnym. A lubo nie byliśmy wezwani do podpisania traktatów wiedeńskich i nie jesteśmy zobowiązani do utrzymywania neutralności Szwajcarii, wszakże gdyby jej niepodległość była zagrożona, rząd użyłby wszelkich środków, jakichby jego dobro i zewnętrzne bezpieczeństwo wymagały. (Bardzo dobrze).

Pytanie szóste: Na jakim stopniu jest sprawa konsulatów hiszpańskich? Czy zagajono jakie rokowania dla doświadczenia lepszych stosunków z tym państwem?

Odpowiedź: Po przyznaniu przez Rosję i Prusę, znajdujemy się w położeniu wyjątkowym względem Hiszpanii.

Wiadomo izbie, że po traktatach 1815-go, pierwotny dom Burbonów hiszpańskich, przeszedł na tron neapolitański. Nadto obediłwie dzielnie strzegły dla siebie powrót państwa, a więc i powrót krajów Obłogi Sycylii do Hiszpanii, w razie wygaśnięcia dynastii Burbonów neapolitańskich.

Hiszpania więc przez wyrugowanie byłego króla neapolitańskiego, straciła nadzieję tych wszystkich wyników; dziwi się więc nienależnie, jeżeli to państwo dotąd nas nie uznaje.

Hiszpania, odmawiając nam przyznania, zatrzymuje wbrew słusznemu nam prawom, archiwizację neapolitańską. Spodziewam się jednak, że ta trudność ustanie z dniem przyznania Włoch przez Hiszpanję, niemówię: za dwa tygodnie, lub za miesiąc, ale mocno przekonany jestem, że przyznanie przeto będzie miało miejsce.

Pytanie siódme: Jaka zachowujemy postawę w Konstantynopolu z powodu wojny toczącej się między Turcją a Rosją, Hercegowiną i Serbią?

Odpowiedź: Izba zmusza mię wypłynąć na pełne morze (in mare magnum).

W obecnej chwili postawa nasza w wojnie Czarnogórzan z Turkami, ogranicza się poglądem na nią ze stanowiska ludzkości. Konsul nasz w Skutari, poprzestaje na wdawaniu się w zdarzenia, w których prawa wojny są zbyt ściśle tłumaczone; wszakże zachowujemy najzupełniejszą bezstronność.

Taką jest niemal polityka nasza względem Hercegowiny, która kolejno powstaje. Plemię słowiańskie, wyznania greckiego, zmieszane z katolikami i muzułmanami, Hercegowina znajduje się w położeniu daleko trudniejszym, niż wszystkie inne kraje cesarstwa otomańskiego.

Świeżo, winiemem to powiedzieć, Omer-Pasza z rozkazu sułtana uczynił ważne ustępstwa; wszakże nie mógł dojść do uspokojenia tego kraju. Lecz to nie do nas należało: dopóki Turcja działa przeciw zbuntowanym poddanym, powinniśmy zachować spokój.

Co do Serbii, położenie nasze jest wielce różne. Serbia jest pewnym rodzajem Szwajcarii słowiańskiej na Wschodzie; posiada własne prawa, pewien rodzaj samorządu; ten samorząd po wojnie krymskiej był wyraźnie zarezerwowany przez traktat paryżski i oddany pod orędownictwo mocarstw, które ten traktat podpisały. Sardynia, dziś Włochy, ten traktat podpisała.

Mamy więc w zadaniu serbskim niezaprzeczone prawo wdawania się bezpośredniego; nie możemy tegoż powiedzieć o Czarnogórze i Hercegowinie.

Konferencja ma otworzyć się w Konstantynopolu dla urzędowania tej sprawy i przeszkodzenia, jeżeli można, podobieństwu zatargów, które grożą ważnymi następstwami dla trwałości cesarstwa otomańskiego.

Mimo opozycję Austrii, Włochy jak im do tego służy prawo, będą przedstawiane na tych konferencjach; bo znajduje się środek ułatwienia wszystkiego pod względem dyplomatycznym, bez zbytnej obrazy Austrii, która nas dotąd jeszcze nie uznaje.

Rzym, 19 lipca. Wczoraj, w piątek dnia 18-go, Rzym został wzruszony wieścią o ukazaniu się statku garibaldistowskiego w bliskości Palo, małego portu morskiego i zwykłego miejsca kąpieli między Rzymem i Civita-Vecchia. Wczoraj trzeci batalion strzelców piechoty i 29-ty półk linjowy, pospieszyli, jedni mówią do Civita-Vecchia, drudzy do Palo. W tymże czasie rozszedł się pogłoska o przybyciu 3-ch nowych półków i 2-ch fregat wojennych francuskich. Według twierdzeń jeńców, Garibaldi ma się znajdować pod bramami Rzymu, podług drugich, zagrażał tylko zamach band garibaldistowskich. W każdym razie czekają tu najzupełniej stronnictwa działania na Rzym, lub ojcowski św. Piotra.

Niepojęta mowa Garibaldi, miana w Palermo, uczyniła w Rzymie najsmutniejsze wrażenie na wszystkich stanach ludności. Uwzięcia nieustają od czasu ostatnich objawów. Zuawili papiescy mają stanąć w Anagni, gdzie trzymali załogę w roku przeszłym. Książę promienny wojny, podczas świeżej podróży do Marino, zapowiedział to oficerom zuawów; gdy ci okazali wstręt widoczny, książę de Merode poprzestął na odpowiedź, że z powodu poświęcenia nowej fontanny, którą jego światłobliwość rozkazał zbudować w tym mieście za 40,000 skudów (więcej niż 200,000 fr.) zuawili niemogą niezaszczyć swą obecnością miejsca, które nie jest dla nich obcym. Już jeden batalion strzelców papieskich zajął Anagni. Wiele zuawów odjeżdża do Francji.

W ostatnich czasach roznieziono wieść o śmierci roz-

głosnego herszta Chiavone. Mówiono z początku, że umarł z głodu, potem, że został rozstrzelany z rozkazu Frystany, który jakoby miał go śmiercią ukarać i kilku innych naczelników drużyny. Dziś pocynia po Rzymie krążyć wiadomość, że Chiavone żyje, ale mało kto temu wierzy.

Z rana dnia 16-go, księżna Izabella-Marja bragancka, infantka portugalska, odplynęła z Civita-Vecchia do Lizbony.

Droga żelazna z Neapolu do Rzymu będzie ukończoną w przyszłym miesiącu.

Podczas ostatnich objawów z powodu przyznania królestwa włoskiego przez Rosję i Prusę, wyzwoleni zamiast użycia chorągwi trójkolorowych, woleli kazać pociągnąć olejnymi farbami muru wielu domów temiz barwami. Zauważano najwięcej takich malowań od strony Watykanu, w Borgo Nuovo i na placu Pia.

Mówią, że Garibaldi otrzymuje znaczne sumy pieniędzy z Anglii. Na początku tego tygodnia nadesłano mu z Glasgow weksle na 100 tysięcy franków.

Turyń 25 lipca. Dziekan generałów włoskich, Hektor de Sonnaz, uda się w przyszły poniedziałek, 28 lipca, w podróż do Petersburga. W orszaku jego znajduje się margrabia Seyssel d'Aix i Sonmariva, młody margrabia Roero de Cortanze, margr. Arconati-Visconti, baron de Galvagna, i t. d. Generał de Sonnaz, z powodu sędziwego wieku, odbędzie podróż bardzo powoli. Nosi on jedno z najpiękniejszych imion dzielnych sabaudzkich, a co większa nosi je szlachetnie. Godnym jest więc zaszczytu, które nań spłynęły, zaszczyt w jasniejących jeszcze większym blaskiem, z powodu osoby co na nie zasłużyła. Będąc dowódcą korpusu wojska w 1848-m, przebiegał się z królem Karolem-Albertem w męstwie i zapamiętaniu na polach bitew.

W roku 1859-m poruczone generałowi Sonnaz obronę Turynu i gdy Austriacy z Ivrée zagrozili nagłym ucieczką stolicy, generał Sonnaz ze szczerpami siłami, które miał w swym rozporządzeniu, przyczynił się do zwycięstwa. Nie wiadomo, czy w stolicy Rosji obudzi większe współczucie poważny dyplomata, czy waleczny wojownik.

Od 3-ch dni najszczęśliwiejsze wieści krążą o Garibaldi. Jeden dziennik oznajmuje, że były dyktator wsiadłszy na brzegach Sycylii, daży do ojcowski św. Piotra, dodając, że statki rządowe włoskie są już na miejscu dla przegrodzenia morza; drugi twierdzi, że lawirując między Trapani i Syrakuzą wysiadł znow na brzeg sycylijski; inne natomiast sądzą, że dotąd nie opuścił Palermo, bo jest chory. To tylko pewna z tych wszystkich pogłosek, że znaczna liczba różnorodnych młodzieży zbiega się do Genui i wypływa na morze. Zapewnie nie dla skośowania próżnych i niebezpiecznych zamachów ta młodzież opuszcza uniwersytety, banki i biura rządowe; chce ona dostać się do Rzymu; ale niech pomyśli, że Francuzi pierwsi od niej tam przybyli.

Leż to złudzeń! tymczasem zdaje się, że hasło dano z Londynu, lecz niech nikt nie myśli, żeby je dał gabinet angielski. Dowiedziawszy się o tym ruchu, dwór papieski chciałby zabezpieczyć się od zaskoczenia; lecz czegoż ojców śmiały się lekać nawet w razie udania się zamachu? Czyż nieustają w obronie jego ukochni Rzymianie, a przeto czyż nieposiada swego różnorodnego wojska, jak się raz o nim wyraził kardynał Antonelli?

Ciekawa co odpowiedzą Rzymianie panu Petruccelli della Gattina na jego wyrazy w zapale mówczym wyrzeczony: „Nie, dzisiejsi Rzymianie nie są Rzymianami 1849 roku, syrop nie krew płynę w ich żyłach!”

Jest to wyraźne wyzwanie; zobaczymy co z tego będzie, ale to pewna, że namietność doszły do największego stopnia rozdrażnienia.

Nikt tu dobrze nie rozumie, ani jak, ani dla czego, w wyższych sferach przedsiębrane są kroki niemożliwe do uznania królestwa włoskiego przez Austrię. Niech się mają na ośroźności ci, którzy o tem mówią! Co do Hiszpanii, to rzecz inna; tam polityka dobra kraju, przedję, później przeważa nad polityką uczucia.

Kiedy mówią o reorganizacji pod kierunkiem pana Mellegari ministerstwa spraw zagranicznych, o wielu nowych dyplomatycznych posadach, — minister wojny kończy organizację nowych półków. Generałowie brygad i półkowników wzięto z dawniejszego wojska południowego; ogólnie chwalone są te mianowania uczynione w ostatnich czasach.

Na stałego posła w Petersburgu zdaje się, że przeznaczony jest hr. de Launay, może margr. Sauli zajmie jego miejsce w Berlinie. Sprawa wschodnia wiele zajmuje nasz gabinet w przewidzeniu nowego kongresu, o którym dużo mówią.

Dziennik *Italia* ogłosił z powodu wieści krążących od niejakiego czasu o projektach przypisywanych Garibaldi przeciw państwu kościelnemu, artykuł pełen zdrowego rozsądku, z którego podajemy główniejsze miejsca.

„Od niejakiego czasu Turyn budzi się co rano niespokojny, wzruszony, z zapytaniem: jaka wiadomość dzień nam przyniesie? Czy Garibaldi opuścił Sycylię? Dokąd udać się zamierza? Do Rzymu, do Grecji, do Serbii, na Czarnogórze? Wzruszenie jest ogólne, trwoga nieustanna, a mimo zaprzeczeń dzienników, mniemanie powszechne upiera się, trwa i konieczność w tych metnych pogłoskach upatruje wróżby wielkich zdarzeń.

Przyznać należy, że mniemanie powszechne ma słusność; prawda, że aż do dziś dnia żaden krok nieusprawiedliwił tych obaw; ale przecież co chwila nastąpić to może, a pokątne zaciągi, o których wszyscy mówią, mowy Garibaldi przeciw cesarzowi Napoleonowi, zdolne są naprowadzić na myśl bliższej wyprawy.

Prezes rady z chwałebną szczerością wytlómaczył to przed izbą; tajemne zaciągi otaczają się takimi ośroźnościami, że najtroskliwsza czujność odkryć ich niezdolna. Jeżeli rzeczywiste ochotnicy nie zobowiązują się ani warunkami wiadomymi, ani przyrzeczeniami dawnymi na piśmie, jeżeli istotnie te tajne zaciągi odbywają się w cieniu, jeśli werbownicy zaprzestają na przysiędce, na uczciwym słowie, nieustawiającem żadnego śladu, jeśli słowem niema lica, jakże znaleźć winowajców? Ale ci żołnierze widma, nakoniec staną się ciarłem, ci ochotnicy niepochwytliwi, których szlachetny urok pędzi do zaprzania, rzucą się w daną chwilę na wyprawę, a wówczas rząd, tak p. Rattazzi twierdzi, stanie im w poprzek drogi i znalazłszy nakoniec z kim mówić, rozwine całą sprężystość do zwłoczenia przedsięwzięcia, mogącego narazić porządek społeczny i żywotne dobro narodu.

Dziś chodzi o to, czy ochotnicy istnieją lub nieistnieją? Trudno o tem wątpić; rzeczą jest pewną, że pokątne zaciągi miały miejsce, że wielu młodzieńców opuściło swe rodzinne miasta; rzeczą jest pewną, że wiadomo co stało się ze znaczną liczbą wychodźców; przekonano się, że ludzie dobrze znani z przywiązania swojego do generała Garibaldi, zniknęli z miejsc zwykłego zamieszkania. Z drugiej strony listy z Genui zwiastują, że wbrew czujności rządu włoskiego, wbrew strażnicy w portach i na brzegach, statki odplywają po nocach. W Rzymie książę de Merode zaledwie ochłoniwszy z fałszywej trwogi garibaldistowskiego wyładowania, znowu miota się na wszystkie strony, zwoluje półk po półku, dla pilnowania morza i granic. W Paryżu nakoniec rząd niepokoi się i według doniesień dziennika *Ojczyzna*, 5 czy 6 okrętów wojennych wysłanych z Tuluzy ma krążyć u brzegów włos-

kich i niedopuszczać żadnego wyładowania mającego pozór wyprawy. Widoczna więc, ochotnicy dali sobie słowo, myśl wyprawy garibaldistowskiej żyje, wszystkie wyliczone przez nas wskazówki usprawiedliwiają obawy, które ogarniają Turyn na najmniejszą wiadomość dochodzącą z południa półwyspu. Rzecz prosta, że uwaga nasza zwraca się tylko na możliwość wyprawy mającej Rzym na celu, że w tym razie chcemy przypomnieć postępowanie naszego rządu w sprawie sarnickiej i bresciańskiej. Słyszac jego protestacje przeciw słowom wyrzeczonym przez Garibaldi w Palermo; zważając na jego odpowiedź, na interpelacje, które domagały się Rzymu za stolicę; widząc, że używa wszystkich środków do osiągnięcia prawa, które tylko prawność uszczęśliwia, i szanując w nim to głębokie przejęcie się duchem programu, tak śmiało wypowiedzianego i tak dzielnie aż do dziś dnia spełnianego, niepodobna nam wątpić o niezłomnym postanowieniu gabinetu. W obec możliwych następstw zgubnego ucieśnienia, w obec wywartego skutku na mocarstwach, które zaledwie nas przyznały, gabinet potrafi odpowiedzieć wysokości swego położenia i wszystko przedsięwzięcie dla powstrzymania szalonej wyprawy, któraby mogła w największą niepewność doleć Włoch wtrącić.

Są tacy, którzy upierają się porównywać grożące nam przedsięwzięcie z owem, co z taką sławą wyzwoili królestwo Obłogi Sycylii. Lecz czasy są zupełnie różne; już dzięki Bogu dalecy jesteśmy od tych dni zawichrzonych, w których hr. Cavour posyłał przez Romanję wojsko prawidlowe, dla podania ręki ochotnikom Garibaldi. W owym czasie Włochy nie były jeszcze dość spójne, aby niegodziło się wszystkiego na kartę stawić; ale dziś posiadają co innego nad Włochy rozszarpane, nad Włochy, których organizację zastępowały poświęcenie i patjotyzm; dziś mamy Włochy nierozdzielne, spójne, pojednane z mocarstwami, i tak ojców mielibyśmy narażać na wszelkie niepewności przypadku? Naród musiałby teraz rzucić się nie jak wówczas przeciw jednemu Burbonom neapolitańskim, ale uderzyć na ten kolos siły, który nazywa się Francją, a która, mimo całej współczucie okazane Włochom, nigdy nieuległa pod żadnym gwałtownym naciskiem.

Jest słowo, które mimo tak częstego nadużywania, żyje jeszcze w sercu wszystkich Francuzów; jeżeli jest ono godłem ich narodu, jest także ostatnim dowodem (ultima ratio) tego arcy-rycerskiego ludu; to słowo, że kto już nie raz w krwi wylał zowie się: *chère patrie*. Cześć chorągwi jest skrzywdzona, woła Francja, i natychmiast zapal ją, unosząc, rozumowanie znikła, cała przeszłość się zaciera; Francja nie może już niestucha, bieży oslep naprzód! a dokąd? Do Rzymu w 1849-m, do Meksyku w 1862-m. Bogdajby wkrótce w Rzymie nierozległ się ten okrzyk na nowo!

Po wylczeniu zgubnych następstw, jakie runęłyby na Włochy z tego zerwania z Francją, dziennik tak pismo swoje zamyka:

„Nigdy nie wahał się twierdzić, że Rzym jest kluczem sklepienia jednocy, że dopóki Włochy Rzymu mieć niebędą, ostateczne ich urządzenie jest niepodobnem; lecz po tylu ustępstwach uczynionych przez rząd francuski, czyż podobna wątpić, że i dalsze pocyni? Nieraz już, powstając przeciw zajęciu francuskiemu, będącemu w oczach naszych anomalią, przytaczaliśmy powody zdające się je wywinać, powtarzając więc ich nie będziemy; ale przekonani, że Francja szuka tylko pozoru do zaniechania wladzy świeckiej, zapytujemy z niespokojnością samych siebie: czy Garibaldi, narażając żołnierzy francuskich na danie ognia do jego ochotników, zamiast dostarczenia pozoru do wycofania wojska cesarskiego, przeciwnie nieuprzedzi dłuższego pobytu jego w Rzymie?”

Francja.

Paryż 26 lipca. Zamach wyładowania na brzegach toskańskich, przypisywany Garibaldi, dotąd się nieziścił. Znaczna część dzienników włoskich zaprzecza nawet istnieniu przedsięwzięcia. Niepodzielając przekonani tych dzienników, godzi się wierzyć, że ta niewczesna wyprawa nie nastąpi. Rząd francuski był ostrzeżony z Turynu o tem, co się działo w Palermo, natychmiast więc wydane zostały rozkazy wysłania małej eskadry pod Civita-Vecchia. Współcześnie z odplynięciem jej z Tuluzy, generał Montebello co najszybciej wysłał drogą żelazną drużynę 69-go półku linjowego, za nią batalion 29-go i trzy drużyny strzelców w pełnym uzbrojeniu. Z Civita-Vecchia wyprawiono to wojsko do Corneto i Montalto, dla pilnowania granic i brzegów. Od trzech dni Civita-Vecchia prześlada pod rząd wojenny, jak w czasie wojny. Te środki dowodzą powszechniejszej baczności, która szerząc się będzie potrzebna, chyba Garibaldi zdołał ją omylić, a rząd włoski okazał się słabym, czego wszakże ani przypuścić nie można.

Mianowanie generała Concha na posadę ambasadora w Paryżu, które zdawało się już być pewnem, jest dziś wątpliwe. Powody sprzeciwiające się wyjazdowi margrabiego Havany do Paryża, zależą i od niego i od rządu hiszpańskiego. Generał Concha niepojętą za rzecz pożyteczną trzymanie się co do Meksyku dotychczasowej drogi postępowania, gabinet zaś przez miłość własną, zjeść z niej nie chce i usprawiedliwił w ten sposób zarzuty, na które się naraził. Bardzo być może, że długie konferencje generała Prima z panem Calderon-Callantes dadzą powód do zmiany w Hiszpanii gabinetu. Wiadomości z Ameryki dziś otrzymywane mało co nowego przyniosły. Doniesienie o zdobyciu przez oderwanców twierdzy Bato-Rouge, było również przedwczesne jak wieść o zdobyciu Wicksburga przez związkowych. Z drugiej strony kongres odrzucił projekt pana Lincolna wyzwolenia czarnych w Stanach pośrodkich, a więc zniesienie niewoli nie byłoby koniecznym wypadkiem tryumfu Północy, jak niektórzy zapaleni stronnicy jego sprawy, zdają się być o tem przekonani.

Jedynym, z jaką izbą poselska berlińska przyjęła traktat handlowy z Francją, wiele przyczyni się do położenia końca wahaniom się wielu państw niemieckich, które dotąd niewyrzekły jeszcze swego zdania.

Ta jedyności izby pruskiej przeraziła Austrię; widzi ona, że Prusy niechętnie tylko przyjęły ją do związku celnego i że rząd zawsze liczyć może na współczucie kraju, ile razy wprost lub ubocznie występuje przeciw dążeniom Austrii. Stąd wynika niejasność i mętność noty hrabiego Bernstorff, przesłanej posłowi pruskiemu w Wiedniu, panu von Werther. Rzecz dziwna, że dokumenta dyplomatyczne niemieckie, tak jasne i dokładne kiedy chodzi o sprawy zagraniczne, jak można było przekonać się o tem z depeszy pana Brassier de Saint-Simon, tracą zupełnie te przymioty, skoro chodzi o sprawy wewnętrzne niemieckiego Związku.

Omer-Pasza, mimo zaszłych układów między panem Garzanim i komisarzem tureckim Wefik-Effendim, dał rozkaz wojsku znajdującemu się w bliskości księstwa, posunąć się aż na pogranicze serbskie. Ten nowy krok nieuczciwości obudził gniew Serbów do tego stopnia, że położenie rządu księcia Michała staje się co dzień trudniejszym.

Goniec hawański przyniósł dobre wiadomości z Meksyku. Uderzenie na Orizaba, oczekiwane z dnia na dzień, miało miejsce 14 czerwca; lecz Meksykianie, którzy zajmowali w liczbie 2,000 ludzi wzgórze panujące nad miastem,

dali się podchwycić kolumnie 500 zuawów i posłali w rozsypek. Nazajutrz zaszła druga utarczka; brygada przybywająca dla załazenia pierwszaj, nie nie wiedząc o tem co wczoraj zaszło, spotkała się z wojskiem francuskim znajdującem się na pobojowisku. Nowe natarcie Meksykandów jest nieuchronne.

Mówią, że Francuzi oblegli Tampico; zamierzają oni ten port obrać za miejsce wyładowania, jako zdrowsze od portu Vera-Cruz.

Nadejście tych dobrych wiadomości podnosi zapal wojsk, które generał Forey do Meksyku prowadzi. Współcześnie Francja wysłała wojsko do Rochinchiny i przygotowuje wyprawę posilków do Chin.

Czytamy w dzienniku *Ojczyzna*: Konferencja dla załatwienia sprawy serbskiej, już utworzyła się w Konstantynopolu. Austrija przyzwoliła na przypuszczenie do niej przedstawicieli królestwa włoskiego; wszystkie więc państwa, które podpisały traktat paryski, zasiadają na tych obradach.

Twierdzą, że rząd serbski domaga się opuszczenia twierdzy belgradzkiej przez Turcję. Porta obstaje przy prawie utrzymywania załogi w cytadeli belgradzkiej, tudzież w twierdzach Feth-Islam, Semendri, Szabacu, Alt-Orsowie, Sokieli i Uchley, leżących w Serbii; lecz w drodze polubownej zgadza się, jak mówią, na zmniejszenie liczby żołnierzy składających te załogi, a to dla ulżenia ciężarów krajowi, który według traktatów powinien opatrywać żywnością te wojska.

Wiadomości z Meksyku otrzymane przez Hawanę, dochodzą do dnia 2-go lipca. Dziennik hawański *Prentsa* z dnia 6-go lipca pisze: „Generał Ortega zamierzył uderzyć na Francuzów d. 15-go czerwca. Dniem wprzód brygada meksykańska złożona z 2-ch tysięcy żołnierzy została wysłana dla zajęcia szczytu wzgórza zwanego Cerro de Borrego, panującego nad miastem Orizaba. Francuzi uprzedzeni o tem, posłali 500 zuawów na zwładę; udało się im wderzeć się na wierzchołek, zaskoczyli uśpiących Meksykandów i rozbić. Nazajutrz 15-go czerwca, jen. Ortega uderzył na Francuzów, ale Cerro de Borrego było już przez nich zajęte, uderzenie więc nie miało skutku i Meksykianie stracili w zabitych 400 ludzi, cofnęli się do Acapulco.”

Monitor wojska pisze: Według listu pisanego z Shang-Hai dnia 3-go czerwca, posiłki zażądane z Indji przez admirała angielskiego, poczynają nadpływać; podniosą one siłę wojska angielskiego w Chinach do 10,000 ludzi.

Nadto urządzi się teraz flota-angielsko-chińska, pod dowództwem kapitana okrętu marynarki angielskiej; składając się będzie z dwyjzył łodzi kanonjerskich, 5-ciu korwet, 3-ch fregat angielskich i 25-ciu statków wojennych marynarki chińskiej.

Skończyły się zbrojne złączenia się ze znajdującymi się już w Shang-Hai, wnet udadzą się na obleżenie Nankinu, stolicy rządu buntowników i główniej ich zbrojowni. Upadek tego miasta będzie przewagą wojenną najwyższego znaczenia.

Tenże list oznajmuje, że miasto Shang-Hai miało wnieść pomnik admirałowi Prote, który oddał tak wielkie usługi sprawie cywilizacji i porządku w Chinach, a którego sławna śmierć sprawiła tak żywe wrażenie.

Kapitan okrętu Osborne, mianowany dowódcą floty angielsko-chińskiej, opuścił Londyn i przez Suez popłynie do Chin.

Sily sprzymierzone zbiorą się pod koniec sierpnia w Shang-Hai. Obleżenie Nankinu rozpocznie się we wrześniu.

Na utrzymanie senatu francuskiego rząd płaci 1,179,000 fr. a mianowicie na pensje: wielkich dostojników 170,000 fr.; urzędników cywilnych 138,000 fr.; wojskowych 40,000 fr., na pomoce 140,000 fr.

Na rozchody bieżące. Wydatki biurowe i druki 26,000 fr., opał 48,000 fr., światło 32,000 fr., opranie 20,000 fr., sprzęt 30,000 fr., odzież służby 17,000 fr. Monitor 7,000 fr., książki i oprawa 10,000 fr., pojazdy służbowe 1,500, iluminacje 2,000, ogród 120,000, rozmaite wydatki 20,000 fr.

Utrzymanie sprzętu, ogrodu i cieplarni wynosi 140,000 fr., bo też wewnętrzny zarząd senatu zatrudnia ogromną liczbę osób.

Prezes ma sekretarza (pana Ballard) z pensją 10,000 fr., naczelnika gabinetu (pana Bresson) 6,000 franków, sekretarza przy osobie (pana Chevalier) 4,000 fr., kredecera, 4-ch szwajcarów i 8-miu odźwiernych. Pierwszy wice prezes, sekretarz za opłatą 2,400 fr. i 4-ch szwajcarów. Wielki referendarz, naczelnika gabinetu (pana Cotellet) z pensją 6,000 fr., dwóch urzędników, dwóch szwajcarów, kredecera i 4-ch służących. Sekretarz ma dwóch urzędników i 2-ch szwajcarów, sekretarjusz składa się z dwóch sekretarzów, z których 1-szy pobiera 9,000 fr. a 2-gi 7,000.—5-ciu urzędników i 2-ch woźnych stanu, każdy z nich pobiera po 3,600 fr.

Zarząd wewnętrzny składa się z jednego dyrektora z opłatą 9,000 franków, jednego intendenta pobierającego 7,000 fr., 3-ch urzędników i 18-miu szwajcarów senatu. Przy kasie znajduje się trzech urzędników, z których kassier pobiera 6,000 fr. Przy bibliotece 2-ch bibliotekarzy, pierwszy z opłatą 7,000, drugi 5,000 franków i 3-ch pomocników. Przy ogrodzie architekt z opłatą 9,000 fr. i 9-ciu pomocników. Przy kaplicy kapelan i 3-ch posługaczy; dwóch lekarzy; służba wojenna; gubernator 9,000 fr., komendant i straż. Przy salach 11-tu posługaczów, do każdego oddziału przywiązany jest majster; prócz tego są trzy pracznicy. Ktoś się spodziewał, że Luxemburg potrzebuje tak ogromnej służby?

Paryż, 27 lipca. Zupelny dziś niedostatek wiadomości zagranicznych. Jedna tylko wiadomość pewnej wagi, ale ujemna, jest zaprzeczenie zamiaru wyładowania Garibaldi na brzegach kościelnego państwa. Generał bawi dotąd w Palermo zatrzymany lekkim cierpieniem, przybędzie na łód skoro zdrowie pozwoli; ożnajmili nawet przedki pobyt swój w Genui. Nieprzeszają jednak krążyć wieści o zaciągach, o tajemnych przedsięwzięciach, które jeśliby się ziścić miały, wymierzone będą na Wschód, tak iż dziś niema się czego lekać, aby mogły być niebezpiecznymi dla Włoch. Cokolwiek bądź, sprawa półwyspu ciągle dojrzewa, przyznanie królestwa przez Hiszpanję zdaje się być bliżkie, a dziennikarstwo, które w tych rzeczach nierównie przedję działa jak dyplomacja, już nawet nazywa nowego ambasadora hiszpańskiego w Turynie, w osobie pana Gonzalez Bravo.

P. Ludwik Veuillot, rozgłoszony redaktor *Wschodu* (l'Univers), przez ożenienie się z panją de Champagne został właścicielem w Bretanii, ma zamiar starać się o zostanie deputowanym na przyszłych wyborach członków do ciała prawodawczego.

Dziennik *Konstytucjonista* rad, że znalazł rzeczność oczernienia hrabiego Paryża i księcia de Chartres, którzy byli adiutantami generała Mac-Clellana i z powodu gorączki zmuszeni zostali opuścić obóz,—podaje ich odwagę w podeszczeniu. Pełnomocnik kazał domu Orleanskiego, p. Edmond Bocher, w liście do tegoż dziennika pisanym dnia 24 lipca oświadczać, że młodzi wnukowie Ludwika-Filippa mieli już wyjechać dnia 24 czerwca,

że wszystkie przygotowania do podróży były już poczynione, że wszystkich znajomych już pożegnali, lecz dowiedziawszy się o bliźkiej bitwie odłożyli wyjazd i nieodstąpili swego generała, aż po ukończeniu walki. Dziennik Konstytucjonalista, zmuszony przynajmniej, że książęta nieunikni niebezpieczeństwa, potępia ich jednak za to, że opuścili wojsko zawiązków po zadanej klęsce.

— Wysyłane teraz posiłki do Meksyko wynoszą 19,470 żołnierzy. Z Cherbourg wypłynęło 10,170, z portu tulońskiego 7,180, z Algierji wypłynęło już 6 lipca 2,120 żołnierzy, co właśnie składa wyższą wymienioną liczbę.

— Niepodległość Belgijka umieściła następny list z Vichy z d. 23-go lipca:

Nie stanowczego wiadomościom dotąd o widzeniu się panujących, o którym dzienniki mówią. Wnosząc z wiadomości zamiarów cesarza, domyślają się, że jeśli ten zjazd nastąpi, to nieprędzej jak między 1-m a 10-m września. Cesarz niewyjdzie z Vichy przed 6-m lub 8-m sierpnia.

Baron Stoffel któremu cesarz porucił odszukanie miejsca, przez które Juliusz Cezar wtargnął do Gallji, przybył do Vichy przed kilku dniami. Co się tyje samego dzieła, krąży tu wieści sprzeczne. Jedni twierdzą, że wychodzić będzie tomi, inni, że ukaże się od razu. W tym ostatnim przypadku czekaćby przyszło na jego wydanie na jaw jeszcze kilka miesięcy, może rok nawet; to tylko pewna, że cesarz czyta teraz korektę pierwszego tomu, cała zaś praca składać się ma ze 3-ch.

Cesarz prowadzi tu życie bardzo spokojne, a nade wszystko prawidłowe, ale równie w Vichy jak w Saint-Cloud, w Fontainebleau jak w Biarritz, trzyma silną ręką wodze rządu. Co dzień jeden z audytorów rady stanu przybywa z Paryża z teką spraw bieżących. Cesarz rozpatruje, zgłębia, rozstrzyga; audytor wraca, a tymczasem drugi już nadjeżdża. Prócz tego telegraf elektryczny łączy willę cesarską w Vichy z zamkiem Saint-Cloud.

Zapewniają, że cesarz wróci z pewnością do Paryża przed 15-m sierpnia; że odbędzie to święto narodowe w stolicy; że potem na krótki czas uda się do obozu chalońskiego i skończy lato w Biarritz.

— Dnia 25-go lipca odbyło się doroczne żałobne nabożeństwo w kościele Napoleon-Saint-Leu (w departamencie Sekwany i Oazy) za duszę ojca cesarskiego króla Ludwika.

Anglja.

London 25 lipca. Królowa przybyła szczęśliwie do Balmoral we środę dnia 23 lipca po południu.

Pora londyńska zbliża się do końca; liczba pojazdów widocznie zmniejszyła się na West-End; liczbę parlamentarzystów coraz są puszcze, za tydzień lub dwa sądownictwa będą pozamykane i cała wyższa społeczność przeniesie się na wieś.

We środę, to jest d. 23, sekretarz podskarbstwa złożył bill uposażenia izbie gmin; przyjęto go ze zwykłym oklaskami. Dotąd jest to jedyny bill, którego niedrukowano; szczególna komisja zajmująca się sprawdzaniem rachunków państwa, przepisała nadal podobne bilły zawsze drukować przed rozstrzygnięciem ich w komisji przez całą izbę. Ta komisja wzięła pod rozbiór dzisiejszy systemat, upowazniający podskarbstwo na żądanie ministra wojny i admiralicji w rachach niecierpiących zwłoki, zaliczać potrzebne pieniądze, choćby z uposażeń innych wydziałów służby.

Podskarbstwo wniosło projekt zmiany tego systematu i żąda aby parlament wyznaczył pewną sumę, z którejby w razie potrzeb nagłych, można było zaliczać pieniądze, w niczem niezmienianych stałych uposażeń przez izbę gmin, na różne wydziały wyznaczonych. Na najbliższym posiedzeniu miały być zagłosowane te dodatkowe kredyty. Ale komisja odrzuciła to żądanie i utrzymała dawny systemat z niejakim ulepszeniem.

W przeszłą środę, to jest 23, mówca czyli prezes izby gmin dał coroczny bankiet dla urzędników izby.

Obiad ministrów w Greenwich, odbędzie się dnia 2-go sierpnia.

Na ostatnim posiedzeniu izby gmin, powtórnie odczytano bill udzielenia wsparcia obwodom rękodzielni. Tak jak oczekiwano, powstał ogólny opór przeciw pierwszeństwu, jakie bill nadaje systematowi podwyższenia podatku na rzecz ubogich. Według wszelkiego prawdopodobieństwa, komitet doradcać będzie upoważnienie parafji do zaciągania pożyczek. Ci którzy przemawiają za systematem pożyczek, twierdzą, iż niedostatek jest tak wyjątkowy i beprzykładny, że należy użyć środków nadzwyczajnych.

Licząc na podatki miejscowe, można by w razie ciągłego wzrastającego niedostatku, wyczerpać zasoby najuboższej klasy podatkującej i zrównać wielką liczbę drobnych rękodzielni; tymczasem oddając za rekompensatę te same podatki na ubogie, nie trudno będzie pod dogodnymi warunkami zaciągnąć pożyczkę mającą wypłacać się częściami, a tem samem uniknąć wyżej wspomnianych niebezpieczeństw. Wprawdzie zarzucają, że pieniądze tak pożyczone rozejdą się z równą łatwością, z jaką je otrzymano, lecz ponieważ sami podatkujący doradzają systemat pożyczki raczej, niż podwyższenia opłat, spodziewać się można, że rząd przychyli się do ich żądania.

Zwiedzenie Londynu przez p. Bogier, miało ten skutek, że zawarty został nowy traktat handlowy między Anglią i Belgją; podpisano go we środę d. 23 lipca w ministerstwie spraw zagranicznych. W tej chwili, w której kapitały mnożą się i nieznajdują obrotu w handlu, w której bank utrzymuje coraz nowe przesyłki złota, postanowienie wczoraj zmniejszenia stopy wypłacalnej do dwóch procentów, uważane jest za środek pożyteczny i rozsądny. Na niebezpieczeństwo ta obfitość i nadzwyczajna taniość pieniędzy, jest nowym dowodem niewłaściwego położenia handlu w skutek amerykańskiej domowej wojny.

London 28 lipca. Marszałek Vaillant minister domu cesarskiego przesłał następny list do administratora muzeum londyńskiego zwanego South-Kensington.

Pospieszam zawiadomić, że cesarz pragnąc zawdzięczyć uprzejme przyjęcie przysięgłych francuskich znajdujących się na wystawie przez dyrektora i dozorców muzeum kensingtonskiego, raczył mnie upoważnić do złożenia w jego imieniu temu zakładowi wyrobów rękodzielni Gobelinów i Beauvais niżej wymienionych, a mianowicie:

Robercia przedstawiającego obraz Chrystusa w grobie, podług Caravaggio jako próbę robót Gobelinów.

Krzesła jako próbę robót Beauvais.

Paryż, 12 lipca 1862 r.

W przeszłą sobotę, d. 25 lipca, wniesiono w Londynie posag na cześć sir Hugona Mideltona, któremu stolica winna dotąd trwający systemat opatrywania jęj wodą. Midelton, którego pamięć wdzięczność ludu cześć oddała, żył za panowania królowej Elżbiety. Posag umieszczono nad fontanną w rogu Islington-Green.

Austria.

Wiedeń 24 lipca. Posiedzenie izby panów otwarte zostało o południu przez księcia Karola Auersperga.

Na ławie ministrów zasiadli: Hrabia Rechberg, von Schmerling, von Mecsery, von Plener.

P. Schmerling, z powodu konstytucyjnego rozbioru

projektu wstępnego skarbowego na rok 1863-ci przemówił niemal w tych samych wyrazach, jak w izbie poselskiej.

P. von Plener, minister skarbu, oświadczył że wykazy skarbowe złożone już zostały na stole prezesowskim.

Książę Kolloredu odwołuje się do zasad przyjętych przy składaniu na konstytucyjny rozbiór izb budżetu, zasad, które pragnąłby widzieć zastosowanymi do budżetu 1863 roku. Czyni więc następujące przełożenie:

Wysoka izba zechce postanowić: „skoro izba poselska przesłała niniejszemu zgromadzeniu budżet 1863 roku, winien on będzie być natychmiast wziętym pod rozbiór przepisany przez konstytucję, tym końcem wyznaczoną zostanie nowa komisja z 15-tu członków, prezes zaś nieomieszka udzielać jej papierów w miarę ich nadsyłania.“

Powyższe przełożenie jednomyślnie przyjęto, a podobnie i przełożenie prezesa o mianowaniu 15-tu nowych członków komisji na następne posiedzenie.

Książę Salm zapowiedział, że dla nagłych spraw nie będzie mógł przez ósm do dziesięciu tygodni znajdować się na posiedzeniach.

— Wiedeń 25 lipca. Korespondencja Scharfa donosi: Wczoraj cesarz dał osobne posłuchanie prezesowi rady ministrów, arcy-księżciu Rayneremu, hrabiemu Rechberg, sędziemu nadwornemu hrabiemu Apponyi i gubernatorowi siedmiogrodzkiemu hrabiemu de Crenneville. Po obiedzie odbyła się rada ministrów, na której znajdowali się wszyscy ministrowie, kanclerze nadworni i prezes rady stanu.

Na wczorajszym posiedzeniu izby poselskiej, znajdowało się na porządku dziennym sprawozdanie komitetu skarbowego o zarządzie pieniężnym 1860-go. Komitet radził niewchodząc w rozbiór tego przedmiotu jako leżącego za obreębem władzy izby i dla tego, że sprawozdanie rządu jest niezupełne i nieoparte dowodami. Izba zagłosowała w tym duchu. Z kolei zajęto się rozstrzygnięciem prośby gminy wiedeńskiej, domagającej się cząstkowego przejrzenia kodeksu karnego. Sprawodawca p. Waser dowodził, że kodeks karny 1852 r. cofa wstecz cywilizację, lecz komitet postanowił doradzać tylko przejrzenie cząstkowe, ponieważ zupełne przerobienie kodeksu byłoby w tym czasie niemożliwym. Wniesienie komitetu zostało przyjęte, mimo uwag ministra stanu, które w dzisiejszych porannych dziennikach wywołały bardzo niekorzystne zdania.

Komitet 9-ciu odbył wczoraj rano posiedzenie, na którym p. Herbst odczytał swój raport i rozwinął pobudki doradzające rozbiór budżetu 1863. Twierdził on, że te same uwagi, jakie skłoniły izbę do zagłosowania budżetu 1862 roku, należy zastosować i do budżetu 1863-go. Sądzi, że praca nad nim jest tem potrzebniejszą, iż wcale nieotwiera pomyślnych widoków na przyszłość. Mniejszość komitetu przedstawi także swój raport przez usta pana Tescheke. Uchyła on rozbiór budżetu 1863. Odmów przedstawiający Polaków i Czechów podobnie sprzeciwia się rozbirowi budżetu, pierwszy czynią to z pońdek politycznych, drugi ze względu na niewczesność. Raport zakończy się doradzaniem adresu do cesarza, aby raczył co najrychlej zwołać sejm prowincjonalny.

Zapewniają, że kancelarja nadworna kroacko-słowacka czynnie pracuje nad przygotowaniem wszystkiego do otwarcia sejmu. A lubo nie jeszcze pewnego niema co do czasu jego zwołania, to niezapewna, że zwołanie sejmu poprzedzą nowe wybory, jak również i to, że największa liczba dawnych posłów znowu wybraną zostanie.

Od niejakiego czasu prace wstępne tyjące się sejmu siedmiogrodzkiego, są już ukończone w biurach kancelarji nadwornej siedmiogrodzkiej; wprowadzono tylko w ostatnich czasach niejakie zmiany w prawie wyborczem. Co do czasu zwołania, nie jeszcze wiadomo, nawet w kancelarji nadwornej.

— Od czasu powrotu cesarskiego, zadanie siedmiogrodzkie poczytywane jest za najważniejsze i najagłejsze ze wszystkich, które zajmują radę ministrów od powrotu cesarza. Naj pan wezwał do Wiednia gubernatora siedmiogrodzkiego hrabiego de Crenneville, dla zasięgnięcia jego rady w sprawach kraju, którym zarządza. Godzi się wnosić, że zwołanie sejmu prowincjonalnego siedmiogrodzkiego niespotka się już z rzeczywistymi trudnościami.

— Dużo mówią w kołach dyplomatycznych o depeszy przesłanej przez księcia de Grammont rządowi francuskiemu, w rzeczy wejszej Austrii do Związku celnego. Ambasador francuski, który udzielił poufnie pismo swoje niektórym ze sprzyjających z sobą posłów, poczytuje za wypadek bardzo pomyślny, za wstęp do wielkiej reformy polityczno-handlowej, ten krok ze strony Austrii. Między innemi w piśmie księcia de Grammont, mają znajdować się następujące wyrazy: „Nieobrachowane zasoby tego kraju zaledwie są napoczęte, pomyśleć zaś nań nie można, aby były wyczerpane.“

Wiedeń, 26 lipca. Korespondencja Scharfa pisze:

Choć obie izby odbyły wczoraj posiedzenia, mało mamy do powiedzenia w tym względzie. Na porządku dziennym znajdowały się pytania tyjące się budżetu 1863-go i innych przedmiotów skarbowych. Wnioski komitetu przyjęte zostały bez rozpraw. O izbie panów to tylko powiedzieć można, że przystąpiła do wyboru nowego komitetu skarbowego, mającego zająć się pracami wstępnymi nad budżetem 1863-go.

— Donoszą z Wenecji z dnia 23-go lipca, dziennikowi P. rassa, że wielu okrętów floty wojennej rozkazano być w gotowości do wypłynienia, co znaczy, że część ich zostanie rozbrojona, a więc nastąpi rzeczywista oszczędność w budżecie tego wydziału.

— Gazeta Dunajska poświęca dwa słupy swego dziennika na zbiecie potwarewych pogłosek, podług których zarządzający generałm konsulem w Belgradzie był przynajmniej uprzedzonym o bombardowaniu tego miasta, jeżeli nie sam był doradcą i podżegaczem tego okrucieństwa, w celu utorowania drogi Austrii do interwencji w Serbji.

— Piszą z Siedmiogrodzia do dziennika węgierskiego Magyar Ország, że spodziewano się tam przywrócenia zgromadzeń komitatowych.

Prusy.

Berlin, 26 lipca. Czytamy w „Gazecie Krzyżowej“, że król wice następcą tronu, wracając z Pomorza, jako wielkorządcę tej prowincji, przesłał następny reskrypt na czelecznomu jęj prezesowi, baronowi Senffowi von Pilsach:

„W chwili ukończenia pierwszego mego objazdu Pomorza, w urzędzie namiestnika tej prowincji, winienem raz jeszcze wynurzyć wdzięczność moję tym wszystkim, którzy przybyli dla powitania mego i odbycia razem ze mną dni świątecznych. Serce moje było rozrzucone temi dowodami przywiązania i poświęcenia. Miasto Szczecin trzyma pierwsze miejsce w serdecznym przyjęciu, jakiego wszędzie doznałem; upewniam, że zawsze zachowam drogą pamięć przedpłynięcia tam goźnia, zaliczając przy niej niejśniej summe, z prośbą rozdania jęj ubogim, upowazniając was do ogłoszenia niniejszego reskryptu.“ Szczecin 17 lipca 1862 r. „Fryderyk-Wilhelm. Następca tronu, Namiestnik Pomorza.“

Czytamy jeszcze w tymże dzienniku: Następne posie-

dzenie izby poselskiej odbędzie się w poniedziałek dnia 28 lipca o godzinie 10-jej. Na porządku dziennym zapisane jest sprawozdanie o projekcie do prawa ściągającego się do znieśienia osobnej opłaty za oddawanie z poczy listów, tudzież opłaty od pozwów sądowych; sprawozdanie o budżecie rozchodów obu izb, o ministerstwie stanu, i t. d.; sprawozdanie o wniosku pana Twesten ściągającym się do rozstrzygnięcia, czy sejm terazniejszy jest sejmem nowym, czy tylko ciągiem przeszłorocznego, tudzież sprawozdanie o prośbach.

— Czytamy w Gazecie Kölnskiej z dnia 25-go lipca: Hrabia Rechberg niespodzianie oznajmił rządowi Związku celnego, zapewne w zamiarze przeszkodzenia ogólnemu przyjęciu traktatu handlowego z Francją, że Austria gotowa jest przystąpić wkrótce do Związku celnego, na zasadzie dawniej taryfy i bez żadnych nowych warunków.

Austria niedawno mówiła, że przyjęcie tej taryfy było niemożliwe, że pociągnie za sobą ruinę przemysłu austriackiego, że zatem cesarstwo przystąpić do Związku celnego nie może, tylko pod niezbędnym warunkiem podwyższenia znacznej liczby opłat. Dziś wszystko się zmienia. Austria przekonana, że Związek celny nie oprze się nawet przy pomocy jęj wärzburgskich zwolenników, naciśkowi Europy za wolności handlu,—postanowiła nagle ponieść największe ofiary, byle wbrew wszystkiemu dojść do swego celu.

Co do nas, jesteśmy przekonani, że nigdy nie będzie zgody z Austrią w rzeczy cel, choćby nawet przyjęła traktat handlowy zawarty z Francją i nową taryfą. Zapewne wzajemne zmniejszenie opłat na większy rozmiar niż nawet dla narodów najwzajemniej uważanych, byłoby dla nas bardzo pożądanem, gdyby było możliwe między Austrią i Związkiem celnym na zasadzie Związku niemieckiego; ale umowa celna między temi wielkimi państwami przez ściśnienie niepodległości narodowej i prawodawczej, jest polityczną niedorzecznością.

— Mówią, że wnet po powrocie elektora hesskiego do Kassel, stosunki dyplomatyczne między Prusami i rządem elektoralnym będą przywrócone. Zapewne pan von Baumbach, dawniejszy poseł hesski przy naszym dworze, obejmie też posadę; wiadomo kto ma przedstawiać Prusy przy dworze kasselskim.

— Gazeta Narodowa zdaje sprawę o posiedzeniu połączonych odłamów stronnictwa postępowego i środka lewicy w przedmiocie za dania wojskowego, odbytem dnia 25 lipca:

Pan Virchow następnie popierał swe wniesienie: 1) Zważywszy, że rząd nie przedstawił projektu do prawa o reorganizacji wojska; 2) że przyzwolenie przedstawicieli krajowego na utrzymanie powiększonego uruchomienia wojska było zakreślone do dnia 1-go stycznia bieżącego roku; 3) że terazniejsza organizacja wojska nieodpowiada naszej organizacji odporniej, ani w ogólności politycznej, ani zasobom skarbowym państwa; izba poselska oświadcza: 1) że znajduje, podług tekstu prawa z września 1814 najpewniejszą rekompensatę trwałego pokoju w uzbrojeniu narodu; 2) że nie widzi w terazniejszej organizacji wojska prawnego uzbrojenia narodu; 3) że jest przekonana, iż niepodobna osiągnąć tego celu inaczej, jak przez rozwój obrony ziemskiej (Landwehr); 4) że znajduje niezbędnem zmniejszenie wojska prawidłowego i skrócenie czasu służby; 5) że jest gotowa, jeżeli rząd odpowie tym żądaniom przez projekt do prawa, który je zaspokoi, udzielić wszelkie środki, jakim tylko podolają zasoby skarbu publicznego, na powiększenie żołdu wojska i lepszą organizację obrony ziemskiej (Landwehr).

P. Groote oświadcza, że terazniejsza organizacja wojska nieodpowiada wymaganiom epoki i z uwagi, że rząd nie może zmieniać organizacji wojska do 1-go stycznia 1863-go do podstaw dawniejszego urzędnika obrony ziemskiej, przekłada izbę wezwaz rząd do przedstawienia szczególnego rachunku rozchodów, jakiego spowodowało zmniejszenie wojska do rozmiarów dawniejszej podstawy.

P. Twesten rozwija swe zdanie w bardzo obszernym mowie. Ważną jest rzeczą przez rozżagę i krew zimną utrzymać ufność ludu w przedstawicielstwie krajowem. Prawda, że rząd ubocznymi drogami zdążył do swego celu; teraz izba jest zmuszona, uskuteczyć reorganizację; chodzi więc o to co można wykreslić. Jeżeli zachowania zostanie liczba 350,000 żołnierzy w wojsku prawidłowym i rezerwie, Prusy nie będą mogły współcześnie nadać stosunkowej siły obronie ziemskiej. Rząd powinien przedewszystkiem złożyć raport o obowiązkach rezerwy, aby nienarazić siły odporniej na nadwątlenie przez reorganizację. Należy zażądać prawa popisowego i nakoniec projektu do prawa zupełnej organizacji. Izba powinna odmówić summy żądanych, jeżeli służba wojskowa ma trwać dłużej nad dwa lata i zaprowadzić jeszcze inne oszczędności.

P. Tchow wyraża się w duchu zupełnie przeciwnym panu Twestenowi i mówi, że według prawa 1814, siła wojska i obrony ziemskiej była zastosowaną do ówczesnego stanu kraju. Wówczas jęj określenie należało do króla samowładnego, tymczasem dziś konstytucja daje w nim udział władzy prawodawczej.

P. Reimnitz. Rząd powinien organizację wojska albo zastosować do prawa 1814-go, albo wnieść nowe prawo; dla osiągnięcia tego celu należy wykreslić wydatki nadzwyczajne.

P. Waldeck-naganił sposób widzenia pana Twestena.

P. von Bockum-Dolffs pokrótce wyrozumował swoje wniesienie: Ostateczne rozwiązanie zadania wojskowego jest niezbędne; niepodobna uniknąć wyższego popisu (60,000 ludzi zamiast 40,000); udzielać summy potrzebne na dwukrotną liczbę 60,000 ludzi (z ograniczeniem czasu służby do 2-eh lat) przyjdzie do takiego samego wypadku rozchodów, jak wprzody kiedy popis obejmował trzy razy liczbę 40,000 ludzi, należy zaliczać na duch wojska przez zmniejszenie korpusów kadeckich; jeżeli konstytucja rozpada się w zwaliska, niech przynajmniej przedstawicielstwo ludowe nieprzyniesia się do jęj zniszczenia.

P. Gneist. W trudnych położeniach najprostszą jest kartą są najlepszymi. Sprzecznosc jest widoczna; rząd chce mieć prawdziwych żołnierzy, stronnictwo wyzwolone wymaga uzbrojenia ludu i ustanowienia obrony ziemskiej. Nieczyniąc tego, co prawa nakazują, równie się im ubliża, jak czyniąc to czego bronią. Pomysł pana Waldecka jest zupełnie wyrozumowany. Izba powinna być z nim jasno powiedzieć: „Jeżeli rząd zgadza się na prawną i prawidłową organizację, gotowi jesteśmy ją roztrząsać; jeżeli tego odmawia, nieprzystąpimy nawet do rozpraw.“

Cały programat powinien zamknąć się w tych kilku wyrazach. Rozprawy zostały zamknięte. Na liście mówców były jeszcze zapisane imiona panów Kirchmann-Stawenhagen, Schulze-Delitzsch, Virchow, Steinhardt i Faucher.

W kołach zwykle dobrze swiadomych tego co się dworu tyje, mówią, że król uda się w początkach sierpnia do Ostendy i zabawi tam ze trzy tygodnie. Dzień objazdu nie mógł być jeszcze naznaczony; król niezdził, aby było właściwem opuszczać Berlin w ciągu trwającego sejmu; wszakże, ponieważ zagłosowanie budżetu wojen-

nego tak prędko nienastąpi, król mógłby ukończyć kąpiele i na powrót do swęj stolicy wrócić. Izba, co do budżetu wojskowego w roku 1862, niepowinnaby już czynić wielkich trudności, bo ten budżet już po większej części jest zrozchodowany. Inaczej ma się rzecz z prawem organizacji wojskowej; ten przedmiot przedstawia tyle trudności, że niepodobna spodziewać się aby dał się ułatwić w ciągu niniejszego sejmu; zdaje się, że ledwie podczas zimy można będzie przejść do jakiego rozwiązania.

Serbia.

Dzienniki wiedeńskie ogłaszają o położeniu rzeczy w Belgradzie pewne wiadomości, którym nienależy wierzyć dosłownie; obejmują one jednak niektóre szczegóły dosyć nauczające o tem co się tam dzieje. Tak naprzykład dziennik P. rassa otrzymał list z Belgradu, z którego podajemy następujące wyjątki:

Konferencja konstancyńskie wyrzekną o pokoju lub wojnie, lecz ponieważ przypuszczać niepodobna, aby Porta mogła bez obrony poświęcić swoje prawa, wszyscy przewidują krwawą walkę.

Nie trudniej byłoby z miasta działami wielkiego kalibru zburzyć twierdzę, jak z niej zbombardować miasto. Przy pomocy takich dział, jakich piemonetczy użył z morza przeciw Ankonie, rozgłosna warownia turecka mogłaby być prędko zdobytą. Serbowie sądzą, że nawet wstępnym bojem udaloby się zamek belgradzki opanować, w razie zaś niepowodzenia mają nadzieję, że obudziłoby to współczucie Europy, mianowicie zaś Francji i Rosji.

Zupełnie zaniechano obrony miasta. Turcy przygotowali, jak mówią, przy pomocy Austrjaków, zapalne racie, dla podpalenia miasta, Serbowie zaś słusznie twierdzą, że jeśli zostanie przy Turkach prawo utrzymywania załogi w Belgradzie, lepiej będzie opuścić to miasto i zbudować je w miejscu bezpieczniejszym; zdaje się nawet, że już na to wybrano właściwą przestrzeń.

Oczekiwane jest rozstrzygnięcie z Konstantynopolem; wszakże hasło do wojny może co chwila być dane za najmniejszym powodem. Serbowie czuwają nad każdym poruszeniem Turków, a skoro ci przeprowadzą na inne miejsce choć jedno działo, natychmiast i w mieście przedsięwzięte są odpowiednie rozporządzenia.

Widziano tu jednego z urzędników poselstwa angielskiego w Wiedniu, który przywoził konsułowi angielskiemu stanowczą instrukcję.

Korrespondent dziennika „Wschodnio-niemiecka poczta“ pisze w tym względzie:

Przybycie agenta angielskiego p. Bulver jest ważne; i tem więcej, że pobyt jego w Belgradzie ma być dość długi. Wczoraj wszyscy konsułowie zebrałi się u niego razem z komisarzem Porty i ministrem Garaszaninem. Na tem zgromadzeniu p. Bulver miał im oświadczyć zamiary swego rządu zupełnie nieprzychylnie dla Serbów.

Gabinet angielski zdaje się chcieć koniecznie utrzymać taki stan rzeczy, jaki był zaprowadzony przez kongres paryski, bez żadnego ustępstwa dla Serbji. Wówczas gdy Anglja wyraźnie oświadcza się za Turcją, Francja nie wyrusza swego zdania. Komisarz uspokoił konsułów co do zachowania się Porty, która nieopuszczi się żadnego gwałtownego kroku przez czas trwania rokowań. Zdał więc, aby i rząd serbski kazał zniszczyć barykady i poowierac znowu ulice.

Rząd serbski zdaje się niewiele pokładać nadziei w tych obietnicach; przeciwnie zalecił mieszkańcom być ciągle uzbrojonymi i oddawać od swych domów wszystkie przedmioty zapalne. Te rozkazy czuć próczem, władza gotowa są na wszelki wypadek. Wzbroniony jest mieszkańcom przystęp do szanowców uspanych za domem arcy-biskupim, skąd daje się widzieć wnętrze niższej twierdzy nad brzegiem Sawy. Turcy ze swęj strony syją wyższe okopy i wznoszą na nich ostrokoły; słowem wszystko dowodzi, że miecz niedługo zostanie w pochwie. Dowódca twierdzy usunął z niej wszystkie niewiasty; odesłano je do Zmlina, a stamtąd statek parowy przewiezie je do Widyana.

Czarnogórze.

Dziennik Ojczyzna daje następny obraz działań wojska tureckiego od dnia 16 lipca:

Trzy oddziały wojsk tureckich pod dowództwem Derwisza, Husseina i Abdi paszów, złączyły się dnia 16 lipca w Spuzi i składały 50,000 ludzi. Goście wodzące ze Spuzi do Niksiczy i Hercegowiny, chociaż dawniej przebiegane przez Derwisza-Paszę, były przecięte przez siły czarnogórskie, będące pod dowództwem Mirka i Wukoticza, zebrane w Tworito i Orjaku: lecz wodzowie tureccy mnieli o to dbali, by dowóz żywności mieli zapewniony przez jezioro skutaryjskie i przez Podgoricę, a Omer-Pasza miał zamiar działać wielkimi siłami z jednej tylko strony na dolinę Białopawliwicką, biorąc Spuzę za nową i jedyną podstawę swych obrótów.

Jakoż wojsko tureckie prawie całe posunęło się dnia 18 lipca na Orjaku. Zawiązała się zacięta walka około tego stanowiska i trwała przez 18 i 19 lipca, nakoniec Czarnogórzanie widząc siły swe niewytrzymujące liczebnie nieprzejacjaci, cofnęli się do Zagaracza, a trzy godziny drogi od Cetynji, straciwszy znaczną liczbę swoich, lecz zabrawszy też Turkom około 3,000 ludzi.

Turcy dnia 21 skierowali się na Zagaracz, silną związkę na wybój rozpoczęli, lecz nie mogli opanować owego stanowiska; stąd rozosła się była pogłoska zupełnego rozbicia wojska otomańskiego i jego odwrotu na Spuzę, lecz ta wieść jest nieprawdopodobną i powinna być poczytana za mylną.

Wszystkie bitwy stoczone d. 18 i 19 lipca, były utarczkami przednich straży. Omer-Pasza postępując z wolną i ogładnie, co jest właśnie wybitnym jego przymiotem, chce silnie osadzić się w dolinie Białopawliwickiej, a wówczas dopiero pojsz na Cetynję; nadewszystko żąda zgromadzić i mieć pod ręką swych najdalszych stanowisk dostateczną żywność dla znacznego wojska, której nie znalazłby pewno w samem Czarnogórze.

Prócz tego, ma zamiar wnieść w małych od siebie odległościach stanowiska okopane, które zasłaniają go od ucieczenia, zapewniłyby związek między pojedynczymi oddziałami tureckiego wojska i zabezpieczają jego odwrot.

Mimo te środki umiarkowane i groźne, listy z Cetynji świadczą o niezłomnym zamiarze bronienia się do ostateczności; książę Mikołaj postanowił w ostatnim razie poświęcić nawet swoje stolicę i toczyć wojnę podjazdową.

Wydano rozkaz, aby wszyscy zdolni broni dzwignąć od lat najmłodszych aż do najpóźniejszego wieku; byli w gotowości stawić się na pierwsze zawołanie. Ludność okazuje najwyższy zapał.

Zdaje się jednak niewątpliwem, że jeśli zadna szczególna okoliczność nieustrzyma postępu wojska tureckiego i nie pomoże Czarnogórzanom, muszą oni nakoniec uleść w nierówny walce.

Podług wiadomości nadesłanych ze Skutari, wybuchnęła niezgoda między Omer-paszą i konsulem francuskim, panem Viet, za udzielenie w konsulacie przytułku opatowi Mirditów katolickich, który od niejakiego czasu był celem przesładowań władz muzułmańskich.

Depesze telegraficzne.

TURYŃ, poniedziałek 28 lipca. Małe zbiegowisko, mające na swém czele jakiegoś księdza burbońskiego, starało się uczynić objaw na rzecz margrabi Pallavicino, lecz nie znalazło echa w ludności. Za pierwszym zbliżeniem się czaty gwardji narodowej dobrowolnie się rozproszyło.

Garibaldi przebywa dotąd w Palermo. Jenerał Cugia został mianowany prefektem palermitańskim i wkrótce uda się na swoje posadę.

TURYŃ, niedziela 27 lipca. Izba poselska słuchała i dziś rozpraw z powodu interpelacji pana Petrucci della Gattina o polityce zewnętrznej. Pan Mardini wyraził życzenie, aby w parlamencie włoskim odezwał się głos zachęty dla ludu rzymskiego do skruszenia kajdan, szanując jednak chorągiew francuską. „Czy pomyślano kiedy, rzekł, jaką postawę przybierze rząd włoski w razie powstania w Rzymie?” Zamknął swą mowę oświadczeniem potrzeby przymierza angielsko-francuskiego dla dobra Włoch i zdaniem, że Włochy powinny się umocnić i postawić w możności prowadzenia wojny.

WIEDEN, poniedziałek 28 lipca. Izba poselska zagłosowała znaczną większością na dzisiejszym posiedzeniu budżet 1863 roku. Pan Grocholski w imieniu Polaków a p. Grünwald w imieniu Czechów oświadczyli, iż głosować nie będą.

TURYŃ, poniedziałek 28 lipca. Na dzisiejszym posiedzeniu izby poselskiej, p. Sinco uczynił uwagę, iż byłoby potrzebnem, aby rząd i izba dały jakie objaśnienie słów wyrzeczonych przez jenerała Durando o Szwajcarii (*), które były opacznie wy tłumaczone. P. Rattazzi odpowiedział, że będąc w mowie wyraził jego czołgostwo kolegi były złe zrozumiane, bo i Włochy i ich rząd chcą szanować całość i sprzyjać potęgę Szwajcarii. „Rząd, dodał, nie miał nigdy zamiaru wyrażać życzenia odcierania jakiej posiadłości od Związku helweckiego; minister zaś spraw zagranicznych ograniczył się tylko wskazaniem wyników przeciwnie naszym wyobrażeniom i pragnieniom.”

LONDYN, wtorek 29 lipca. Podług wiadomości z New-Yorku z dnia 19, jenerał Halleck był oczekiwany w Waszyngtonie dla objęcia głównego dowództwa nad wojskami związkowemi; jenerałowie Mac-Clellan i Pope zachowują swoje teraźniejsze stanowiska. Jenerał Mac-Clellan otrzymał posiłki. Prezydent Lincoln podpisał projekt o prawa, ściągające się do konfiskat. Kongres odczytał się dnia 17 lipca.

LONDYN, wtorek 29 lipca. Wiadomości z New-Yorku z dnia 21 oznajmują, że oderwani cofnęli się na dziesięć mil ku Richmond. Ubezpieczone, że pancerny taran oderwanych czynił znaczne szkody okrętom floty związkowej pod Wicksburgiem i że podpalą pod działobitnie twierdzy.

BERLIN, wtorek 29 lipca. Izba poselska rozstrzygnęła dziś znaczną większością — z powodu sporu o niustające sejmowanie izby panów — że ma się od rozbioru praw nadesłanych jej przez to zgromadzenie. Nadto postanowiła wykreślić 1,600 talarów z wydatków na dzienniki w roku 1862, a zupełnie odmówić tego rodzaju wydatku na rok 1863.

TREBINJA, wtorek 29 lipca. Powstańcy uderzyli dziś na milicję turecką, znajdującą się w Zubeach. Wszyscy mieszkańcy trebinscy zdolni do dzwigania broni zbiegli się na miejsce boju, toczącego się przy wzajemnym silnym ogniu.

PARYŻ, środa 30 lipca. Ostatnie wiadomości otrzymane z Vera-Cruz dochodzą do 1-go lipca. Donoszą one, że stan zdrowia floty jest zadowalający. Raport jenerała de Lorenzera pisany był dnia 24 czerwca i zdaje sprawę z bitew stoecznych dnia 13 i 14. Monitor powszechny już go ogłosił. Skutkiem tych bitew wojsko meksykańskie oddaliło się; raport dodaje przytęm, że zdrowie wojska jest dobre a duch jego doskonały.

(*) Zdaje się, że miejsce mowy, wyrzeczonej przez jenerała Durando na posiedzeniu 20 lipca, było źle usłyszane, bo sprawozdania przytaczają je w sposób rozmaity. Dziennik Opinione mówi o tém miejscu w sposób następujący:

„Neutralność Szwajcarii zaręczona jest przez wszystkie mocarstwa, które podpisały traktaty 1815; dziś nie pora zawierania traktatów odrębnych, odpornych, a tém mniej zaczepnych.

„Oświadczam wszakże, że gdyby niepodległość tego kraju została zagrożona, potrafilibyśmy skutecznie jej bronić.”

Dziennik zaś Italia następnie pisze o témże samém miejscu mowy:

„Pan Petrucci zapytuje także, czy nie byłoby rzeczą możliwą zawrzeć ze Szwajcarią przymierza opornego przeciw wszelkiemu najazdowi zewnętrznemu? Winienem oświadczyć, że stosunki między obu państwami są bardzo drażliwe. (Tu p. minister daje głosem ichym jakieś tłumaczenie, którego nie dosłyszeliśmy o rozgraniczeniu terytorjalnem ze Szwajcarią.)

„Co do traktatu odpornego, izba nie może zapominać doli, jaka dotknęła traktaty wiedeńskie, nie weszłyby więc na tę drogę, chyba w razie wyjątkowym. Nie waham się oświadczyć, że jeśli kiedy niepodległość Szwajcarii byłaby zagrożona, ponieważ ta niepodległość zdaje mi się być niezbędną dla pokoju Europy, mogę zapewnić, mówię, że rząd włoski zająłby się najtroskliwiej zadaniem, które obchodzi go do najwyższego stopnia” (potwierdzenie).

Korrespondent dziennika Prassa podał nieco zupełniejsze szczegóły o tém miejscu mowy ministra, ostrzegając, że jej wyciąg wziął z urzędowych aktów parlamentu. Dla okazania pożytku interpelleracji pana Sinco i odpowiedzi pana Rattazzi, odsyłamy czytelników do umieszczonych w przeszłym numerze Kurjera wyjątków ze sprawozdania z posiedzenia 20 lipca izby poselskiej turyńskiej.

SKUTARI, poniedziałek 28 lipca. Wojska nasze zdobyły wszystkie stanowiska około Zagrzeża. W piątek dnia 25 lipca wypędziliśmy nieprzyjaciela, zadawszy mu wielką klęskę, z Orjałki i wsi okolicznych; majątności i dwór Mirka są spustoszone; więcej szczegółów przez pocztę.

Dziś rozpoczęły się już działania wprost na Cetynje. Nieprzyjacieli upadł na sercu i już prawie niestawi oporu. (podpisano) Omer.

Przegląd miejscowy.

Od czego to zacząć? czy was potraktować na wstępie łaskawie czytelnicy odwieczną jeremiadą wszystkich przeglądów, że niema o czym pisać? że Wilno teraz puste, głuche, że w niem cichutko jak kiedyś miało być? A może też to lepij słuchać kiedy cisza, może wtenczas każde tętno pulsujące serca przedź uchwyścić słuchem, odgadnąć uczuciem, wytłumaczyć rozumem, niż kiedy zgłębialiśmy głąbiły wszystko, kiedy śmiech beznadziejny, szalony, jak wrzask rozpasanych orgij rozlega się w okolicy i pod jego lakierową maską ani jęku boleści, ani krwawych łez niedojrzałości. Może więcej znajdziemy życia tam, gdzie ono skupione, uświęcone miłością czynu i pracy, płynne małym strumieniem, niż kiedy wezbrane, w szumnych falach egoizmu z brzegów się wylewa, huczy z daleka, przyska na wszystkie strony i samo siebie bezużytecznie niszczy. Ciche, spokojne nasze Wilno, jak i cicha i spokojna teraz Wilja, która go oblewa, milczące, jak jego odwieczne pomniki, jak czoło Litwina, kiedy serce wro wewnątrz najżywszym uczuciem.

W życiu umysłowem, zwłaszcza jeżeli go mierzyć będziemy wydatniewem dzieł, napotkamy także pewien zastój chwilowy, bo oprócz już dawniej ogłoszonych publikacji, nie nowego dotąd nie wyszło; — nie dziwmy się temu, czas powiatów bezcelowych, romansów, pamfletów, już minął i minął bezpowrotnie, kwestje zaś społeczne będące obecnie na dobie, w taki sposób jedna za drugą wstępują, fakta tak się nagromadzają, reformy moralne tak szybko następują, że umysł zaledwie za nimi zdążyć może, a co dopiero związać je w pewien systematyczny wykład, odgadnąć miliony spotykanych na każdym kroku sfinkso-wych zagadek, dopełnić błędy, wytknąć temu wszystkim prawdziwą drogę postępu? Jest to rzecz obecnie zbyt trudna, a ona jedna może tylko i powinna być przedmiotem literatury naszej.

W świecie muzycznym trochę więcej choć zagranicznych mamy nowości; może ten język wspólny wszystkim, myśli łatwiej tłómaczy i literatura jego w przyjaźniejszych warunkach rozwijać się może.

Choć może to niejest dla tych, co śledzą ustawicznie za postępem muzyki nowością, lecz ponieważ nam niedawno spotkać się z niektórymi utworami świeższej edycji zdarzyło, wymienimy tu z nich, które według naszego sądu na wzmiankę zasługują. I tak: Rubinstein, tego nowoczesnego klasycy, a przynajmniej który się najwięcej zbliża do dawnej muzyki klasycznej, słyszymy kilka nowych utworów wysokiej wartości, mianowicie kadencję do czterech koncertów Bethovena i do jednego Mozarta. Pełne świętości muzycznej Thalberga przekłady na fortepjan śpiewów Rossiniego, znanych pod nazwą: Wieczory Pansilippe Prudenta, prześliczne i nader śpiewne partie, np. Fantazja ze śpiewem z Rigoletty La Donna e Mobile, Fantazja koncertowa z opery Un Ballo in Maschera Verdiego i piękna choć prosta i łatwa idylla La Solitude. Do rzeczy chociaż świętych bogactwem mechanizmu, ale więcej obliczonych na efekt, zaliczyć można Fantazje Leybacha z Purytanów, Motyle i Kwiaty kaprys, mazur Gaetana, kaprys w rodzaju polki p. t. Norwegja nka i nareszcie piękny walec La Stalla. Nasi miejscowi muzycy, którym Litwa słuszenie poszczęściła się, znanieczy nam z wiosną kilka ślicznych piosenek, uderzających kilka silnych akordów, porzucili niedokończoną nawet notę, aby z budzącym się życiem w naturze, wsłuchiwać się w ten wielki hymn stworzenia, przez wszystkich i każdego pojęty i uczuty, grzmiący nieustannie jak marsz tryumfalny na drodze wszystkiego żywota, pragnąc do wysokości jego tonu dostroić swe piersi, aby zgodny harmonijny wtór tej wiekistej pieśni utrzymać nadal dofolali.

Cóż wam więcej jeszcze donieść z miejscowych rzeczy? Oto chyba, że właśnie się teraz odbywa w Wilnie synod kalwiński dla wyboru prezesa i członków ich konsystorza; że mamy w domu Michela znowu w panoramie świat cały za 20 kop. i w dodatku p. Fischer przedsiębiorca przygrywa podróżującym na około świata na jakimś nieznanym instrumencie, naśladować zapewne muzykę miejscową wszystkich ludów zamieszkałych na kuli ziemskiej, która dość sprytnie w sali zajazdu Michela pomieścił.

W tych czasach Izraelci nader świetnie obchodzili ogłoszenie nowego prawa dowalającego im zamieszkania w Trokach, a zarazem położyli jednocześnie kamień węgielny na budującą się szkołę, t. j. synagoge. Mnóstwo ich z Wilna pojechało, pobiegło, jak kto mógł, z żonami i dziećmi na tę uroczystość. Po odprawieniu nabożeństwie, nastąpiły traktamenty, były i mowy, miane przez rabinów, zachęcających dotychczasowych mieszkańców Trok, t. j. Karaimów, do jednoci i zgody.

Sprawozdani z Krymu przez księcia Witolda i osadzeni w Trokach Karaimi w 1339 r. nadane mieli przez niego osobne przywileje. Przywileje te potwierdzone różnymi czasami przez królów polskich, ostaniami laty były potwierdzone przez s. p. Cesarza Michała w 1835 i 1836 r. Na mocy tych przywilejów, wzbroniono było Izraelitom Talmudystom mieszkanie w Trokach i Karaimi wolni byli od naboru rekruta.

Karaimi, jeśli zwrócimy uwagę na ich religie, to są wyznawcy czystej nauki Mojżesza; przyjmują on tylko samo pismo św. odrzucając wszelkie księgi Talmudu i inne sekty Rabinistów. W wypełnianiu obowiązków religijnych Karaimi są nader gorliwi, chociaż nie fanatycy, moralność, czystość obyczajów, prawność, są ich cechą charakterystyczną. Nie było przykładu, aby Karaim był sądzony za występki lub zbrodnie. Wszystko to, cośmy uprzednio powiedzieli, jak niemniej o chędość, język którego używają tatarski, oraz typy plemienne, dzieła ich całém niebem od Żydów u nas zamieszkałych.

Karaimi niemają ani sprytu w obrótach handlowych, ani też tej wytrwałości, jak Żydzi; to też się im nie zajmują: — ogrodnictwo, uprawa roli, to całe zajęcie Karaima. Zdolności moralne są w nich wielkie i na drodze nauki Karaimi mogliby stanąć bardzo wysoko, jak mamy na to już istniejące przykłady.

Posadzając Karaimów o lenistwo: prawda, że Karaim niejest tyle zabiegliwy co inni mieszkańcy, że pracuje o tyle, o ile ta praca jest konieczną dla utrzymania choć biednego jego rodziny; lecz on na to swoje ubóstwo nie narzeka, kontent jest ze swego położenia, nikogo o wsparcie nie prosi. Ubóstwo Karaima nie traci łachmanami,

nie wzbudza odrazy, ani litości, owszem szanować siebie nakazuje.

Oto i wszystko, com wam z miejscowych naszych wileńskich wiadomości mógł udzielić. Prawda, że głucho, a nawet z powodu wyjazdu wielu to za granicę, to na wieś, i trochę pusto w mieście; ale za to za miastem gdy miniem rogatki, jakże tam gwarno, ludno, wesoło! „wciąż żniwarskie kłosy śpiemy,” chrzęst sierpów, szcęk ostrzonych kos (bo w tym roku w wielu miejscach siano-kos i żniwo zbiegły się razem), skrzyp kolas, tworzy dziwną harmonję, tak swojską i właściwą, uzupełniającą cały obrazek. Boć tu stają coraz to gościć jedna za drugą kopy zgrabionego siana, tu ustawione miedle coraz dalej wyciągają swe linje, jak szeregi wyciągniętego wojska, i my z radością spoglądamy na ten zebrany owoc pracy w tym roku, dzięki Bogu nieskąpi, i dzielimy tę radość ogólną zmniejszającą troskę każdemu o kawał powszedniego chleba. Lecz w miarę postępującego się coraz żniwa, bieleją też coraz szerzej nagie ścierniska, te zwistuny jęseni, która za chwilę nastąpi, a tu niemieliśmy prawie lata, do któregośmy tak długo tęsknili; kilka dni ciepłych i jasných, a potem znowu chłód, dalej tyle błota, szarugi i mroź nareszcie i zima.

Et po co to zmory! zima jeszcze daleko, a teraz słonko tak jasno świeci, tak grzeje, tak wszystko kąpie się w jego promieniach jaśniejszy polska i bieleje; tu śpiew w ołło, ot słyszymy jak i przepiórka na blizkim zagonie wtóruje pniom żniwiarzy.

Przepiórka, śliczne to ptaszę, drobne, miłutkie, łagodne, a zwinne, a pojętne, że niepodobna go nie lubić, i głos jego choć jednotonny, jakże miły, jakże się ochoczo słucha tej jednostajnej zwrotki, którą drobne ptaszę co chwila powtarza!

Przepiórka, — lecz przyszła mi na myśl prześliczna piosenka, którą znać zapewne czytelnicy, a do której cudną i charakterystyczną dodał muzykę Moniuszko; zaczyna się ona od tych słów:

Przepióreczko z zboża kwili,
Żeśmy gniazdo jej zburzyli i t. d.

Lecz tam myśli, ile prawd wielkich w prostych słowach wyrażonych, ileż tam gorzkiej ironji, a raczej rozpaczliwej boleści maluje się.

Wspomnieliśmy o tej piosence, będącej cudnym utworem, gdzie słowo z muzyką zlało się w jedną całość i jedno drugie dopełnia, ale tego, że ona maluje przeszłość, choć niezbyt odległą, ale niepowrotną, od której nas już rozwój umysłu i serce całym światem oddzieliły, jak i wprzód niedotykała ona ogółu ale wyjątków, a tém bardziej dziś ona nikogo dotykać ani ranić nie może.

Grzeszyliby bowiem ten w obec kraju, prawdy i sumienia, kto by śmiał zarzucić ogółowi szlachty właścicieli ziemskich, objętość lub złą wolę w sprawie ludu, która to sprawa stała się sprawą serca i sumienia każdego. Dotykając się bliżej i wszechstronnie tego, z ręką położoną na sercu, śmiało wyrzec możemy, że na tej drodze, ogół właścicieli jasno pojął swoje obowiązki i robi wszystko, co tylko możność i w wielu razach więcej jak możność, dozwala. A jeżeli byśmy mieli, co zarzucić, to chyba wspólną nam wszystkim brak wyrobioną opinii publicznej, brak odwagi cywilnej, do stawienia przed jej sądem indywiduów działających wstecznie lub pozostających za drugimi w tyle.

Z pomiędzy kwestji najżywniejszych, oświata ludu i wstrzemięźliwość są to dwie podstawy, na których się wszystko opiera, dwie prawdy zasadnicze, na które cały kładyemy nacisk, w uregulowaniu stałym stosunków właścicieli: bo człowiek ciemny żądni, choćby najkorzystniejszej dla siebie umowy niepojmie, a przynajmniej w szerokość jej nieuwierzy, pijany zaś nigdy jej nie dotrzyma...

Przegląd

Pism czasowych.

Gazeta Warszawska (do N. 171):

— Sprawa biblioteki Ossolińskich wkrótce, jak się zdaje, załatwiona zostanie. W skutek usilnych przedstawień wydziału sejmowego, postanowiono namiestnictwo złożyć cesarzowi do sankcji ustawę ordynacji przeworskiej. Chodzi tylko jeszcze o wypełnienie niektórych drobniejszych formalności ze strony księcia Jerzego Lubomirskiego, o złożenie ekstraktów tabularnych, oświadczenia Towarzystwa kredytowego i t. p. tak, że przyspieszenie rzeczy całej zdaje się teraz być zawisłem jedynie od ks. Jerzego Lubomirskiego.

— Piszą z Borku (w W. Ks. Poznańskim) pod d. 16 lipca: — Przed kilku dniami wydarzył się w tutejszej okolicy przypadek dosyć rzadki. We wsi Cerekwie (w powiecie Reszewskim), zakasały pszczoły na d. 12 b. m. cztery konie. Od dawnych czasów stoi w tej wsi drwalnia w pobliżu pasieki, i nie pamiętają, aby kiedykolwiek jakie niebezpieczeństwo wydarzył się miało, czy to ludziom tam zatrudnionym, czy też koniom często drzewo przywożącym. W owym jednakże dniu rzecz się inaczej miała, co tém bardziej zadziwia, że ani zbyt gorąco nie było (a sądzą, że pszczoły potu koniowego znieść nie mogą), ani też pszczoły się nie roily. Pszczoły z taką zjadłością rzuciły się na konie, iż ani uwolnienie z uprzęży koni, które tylko co drzewo przywoziły, ani gwałtowne ich uprowadzenie nie pomogło. Konie na wolność puszczono, rzuciły się natychmiast o ziemię i po blisko dwugodzinnych mekach, wszystkie cztery padły ofiarą rozjątrzonego owadu. Pszczoły pokazały również ekonomia i parobka, który z drzewem przyjechał. Dzień przedtem miały w sąsiedniej wsi Ławęcicach także nierozające się pszczoły zakasać psa i siedm gęsi (?).

— Piszą z Sierakowa (w W. Ks. Poznańskim) pod 21 lipca: — We wsi Jagowicach, pod Sierakowem, wydarzył się w zeszłym tygodniu niezwykle wypadek. Córka tamtejszego leśniczego udała się do boru na zbieranie grzybów. Zaledwie jednak 100 kroków posunęła się w bór, kiedy, postrzegła u odzienia wspaniałej sosny jakieś ogromne zwierzę, z długim szczególnie zbudowanym ogonem, skrzydłami, otwartą paszczką, z której sterczały dwa rzędy ogromnych kłów. Dziewczyna na ten widok tak się przepłakała, że dopiero za parę chwil była w stanie wstać nogami, by uciec do domu rodzicielskiego. Tam opowiedziała ojcowi co widziała. Leśniczy, chcąc uwolnić okolicę od tak niebezpiecznego zwierza, zwołał pospolite ruszenie, uzbrojone w kosy, cepy, widły i inne narzędzia mordereze i wyruszył z nim na nieprzyjaciela. Zbliżano się ostrożnie a im bliżej do nieprzyjaciela przystępowano, tém bardziej odwaga nikła. Naprawdę leśniczy dodawał ochoty do postępowania naprzód; nareszcie nabiera sam animuszu, przykładła strzelbę do oka, mierzy, daje ognia i kładzie zwierza trupem. Z wielkim tryumfem przystępują do zabito, a tu, zamiast drapieżnego zwierza, znajdują — balon papierowy w kształcie smoka. Puszczony on był, jak się później dowiedziano, z pobliskiego Międzychodu.

— Znakiomity u nas zauważać możemy ruch w literaturze tak ważnej gałęzi wiedzy ludzkiej, jaką jest obecnie ekonomia polityczna. Pracownicy na tém poważa-

polu mnożą się i nie trudno teraz z nowem spotkać się imieniem. Tém miłej nam o tém wspomnieć, im nowę siły występują z gruntowniejszą a poważniejszą pracą. W takim położeniu jesteśmy, notując wyjście pierwszej pracy p. Zygmunta Dągli, pod tytułem: „Ogólne zarysy ekonomii politycznej. Tom I.” Dzieło to, obszerne rozmiarem, owoc prac i studiów poważnych, nie godzi się sądzić dorywczo wzmianką dziennikarską; poświęcić mu należy rozbiór ściślejszy a poświęcić też chętniej, że autor, pierwszy z pisarzy ekonomicznych, starał się ogólną teorię objaśniać przykładami z kraju naszego czerpanymi, oraz kraj nasz wszędzie miał na widoku. Zadanie to wielkie — jak i o ile się z niego wywiązał autor zobaczymy później. Mamy nadzieję, że praca ta znajdzie uznanie między czytającą publicznością, pisana jest bowiem jasno i przystępnie.

— W tych dniach wyszło z drukarni J. Ungra dziełko p. t.: „Chłop polski i jego gawędy,” w dosłownym narzeczu ludu naszego nad Sanem, przez Stanisława Kamińskiego spisane.

— Niespełna przed rokiem, pisze redakcja, donosiliśmy czytelnikom o pobyty p. Emmanuela Tonnera, czeskiego literata i publicysty, między nami. Cieszyliśmy się wtedy z tych bratnich odwiedzin ludzi inteligencji, przeczuwając, iż zawiązują one trwałą miłą sympatję między nami i pobratymcami. Dowody tego mamy bardzo liczne: w związku posłów galicyjskich z czeskiemi w radzie wiedeńskiej; w przyjęciach, jakie miały miejsce w Krakowie niedawno na cześć prof. Gregera, udającego się w Karpaty — i nakoniec, w nowej broszurze p. Emmanuela Tonnera, drukowanej w „Czasie” pragskim, którego dalszym ciągiem jest obecnie wychodzący Hlas. Broszura ta, przetłumaczona na język polski, wyszła obecnie u Wywiałkowskiego, pod tytułem: Czesi i Polacy. Pan Tonner dowodzi w owej broszurze historycznie związek naszego z Czechami od najdawniejszych czasów.

— Obudzona między dwoma sąsiednimi narodami sympatja, spowodowała większe zajęcie się wzajemne literaturą czeską, będącą obecnie silnym wyrazem życia naszych pobratymców. W takim stanie rzeczy zachodzi naturalnie potrzeba gruntowniejszego poznania języka czeskiego, który jakkolwiek zbliżony do naszego, przedstawia pewne, zrozumienie utrudniające, różnice. Obok więc grammatyki czeskiej, która nam wskazała formy języka, koniecznym jest dla nas słownik czesko-polski. Czesi, dawniej już zajmujący się literaturą polską, posiadają od dwunastu lat słownik polsko-czeski, my nie możemy się dotychczas zdobyć na czesko-polski. Wina w tém nie uczonych naszych, ale nakładów, niemogących zdołać się na kilkanaście arkuszy druku. Skończona bowiem podobna praca p. Ad. N. Nakeńskiego, spoczywa w tece dla braku śmiałego nakładu. A jednak p. Nakeński, przewidując trudności, usiłował się ograniczyć ile możności w najszczepielszych ramach z ściśleśm jednak uwzględnieniem nauki i praktycznego użytku. Słownik jego zawiera tylko wyrazy główne, a pochodne, jedynie różniące się znaczeniem; przytęm wybrany jest z najlepszych i najnowszych źródeł. Przykroby było, aby ta piękna praca miała dłużej pozostawać bez użytku ogólnego.

— J u t r z e n k a :

Piszą w liście z Kościelnej Wsi pod d. 9 b. m.: Przez długi czas szukalem naprosto w pańskiej gazecie, która mi się bardzo podobna, nowego listu od kochanego Józka Miednickiego, aż nareszcie w numerze 26 Jutrzenki znalazł się pocztowy Jasek ze swoim pisanem i postanowilem na nowo pozdrowić go w Jutrzence; lecz teraz już bez uwag z mojej strony, bo przynależało, że wartaloby, aby Żydzi w swoich rewirach więcej zważali na czystość i porządek, aby się pozbili natręctwa dla przechodni i aby chcieli brać przykład od innych ludzi; a to co Jasek mówi o Wilnie, moznaby powiedzieć także o Warszawie, Płocku i innych większych i mniejszych miastach naszych, mających każde swoje Szklana lub Jatkową ulicę. Powinniście, panie Redaktorze, przestrzegać wszystkich, aby, choćby już tylko dla samej miłej spokojności sąsiedzkiej, tak robili, jak im Jasek radzi. Mogłbym wprawdzie po części wytymaczyć brak czystości i porządku tém właśnie, że Żydzi dotąd zawdy na jedną ciasnę kupie siedzieli, a starając się netylko wyżyć swoich, ale i podobać ciężarów, których inni nie znali, mnię mogli dbać o ład i chędość, bo jak nasz ksiądz jegomości mówi: „le przyczynny rodzą zle skutki,” i że za usunięciem ścieśnienia, poprawią się i obyczaje. Ale ponieważ rewiry dopiero co zniszono, a długoletnie nawyknięcia pono nie tak prędko się odmienną, więc Jasek dobrze robi, że się o to upomina.

— Pelen interesu artykuł redaktora o przemysle ułecznym Izraelitów, kończy się następującymi wyrazami, które pragnęlibyśmy, ażeby nieprzezysły bez odgłosu: — „Lud prosty żydowski za lichem wynagrodzeniem wielkie świadczy przysługi publiczności, i wiernie, z poświęceniem nawet służy chlebobdawcy swemu; ale zamilczć nie możemy, iż ten wielki kapitał przemysłowości, którym tak marnotrawnie szasta na korzyść pojedynczych osób, stokrój byłby pożyteczniejszym i ogółowi i jemu samemu, gdyby go odwrócił z ulicy i przeniósł do warstwu i na rolę. Bo z całego tego ruchu, z całej tej pracy, z tych zabiegów i z tej krzątaniny, co biednemu przemysłowcowi zostaje się w zysku? Nędzny kawałek chleba, nędzne pomieszkanko, łachmany na ciele, pogarda ogółu — i nałóg śmieśny, natrętnie ciekawości. Oto jedyna choroba społeczna Żydów obecnego pokolenia, na którą wyleczenie potrzeba nam wszystkim silnej woli i wielkiego serca.

— Inny artykuł redaktora o żebractwie Izraelitów, zawiera ważne pobudki do jego wypienienia przez nadanie lepszej organizacji działaniom dobroczynności. Wypisujemy zeń to, co potrąca o stosunki ludności izraelskiej z chrześcijańską: — „Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności, od roku już rozszerza obręb swjej działalności na wszystkie wyznania, przypuszcza bowiem do swego grona nieograniczoną liczbę członków żydowskich, wzywa innych do współdziałania w Radach opiekuńczych cyrkulowych, w czytelnich bezpłatnych i w szkołach wieczornych dla rzemieślników, poręczając im tém samym losy biednych wyznania chrześcijańskiego, zarówno jak i moźeszowego. Krok ten niejednokrotnie już przez nas należycie oceniony, jest nam dowodem, iż rodacy nasi chrześcijanie, pierwsi występują ze swęj dawnęj względem nas odrębności; nam pozostaje postępować za tym przykładem, a pierwszą rzeczą, która zająć się możemy, mogłoby być obmyślenie środków na usunięcie żebractwa ulicznego i domowej w stolicy kraju naszego, a następnie i w miastach prowincjonalnych, przez założenie wspólnych kass wsparcia biednych wszelkiego wyznania. Rozumie się, iż przed urzadzaniem takich kass ogólnych, żebractwo wędrujące, składające się z samych Żydów, za pomocą projektu gminy Czeszochowy, przytłumionem być winno, bo inaczej chrześcijańska dobroczynność usunie się od wspólki tak niekorzystnej. Cel szlachetny i przewrót opinii publicznej wiele się przyczynia do przeprowadzenia tej idei, opartej na prawdziwej potrzebie kraju, społecznej i moralnej.”

— P. Aron Szwarzenberg, wypracował praktyczny kurs języka hebrajskiego, podług metody Ahna; manuskrypt obejmuje 86 ustępów, zawierających teorię połączoną z praktyką prawideł punktacji, tudzież rzeczowników, przysłówków i liczebników, co stanowił będzie kurs pierwszy—w języku polskim.

Tygodnik Mód:
— Jeden z najlubiejszych warszawskich taneczników, pan Krzesiński, znajduje się obecnie w Paryżu; występuje w Wielkiej Operze w balecie *Diabla i Quarte*, i tam z najlepszą tancerką z Petersburga, panią Petipa, naszym dzielnym i zawadziackim mazurem czaruje i zachwyca publiczność. Francuzi tańczą polki-mazurek, ale żadnego wyobrażenia o polskim mazurze nie mają. Stąd naturalna, że rozpywać się muszą na widok tej wdziernej energii ruchów, tańców nazomiu właściwych. Jeden z zdolniejszych sprawodawców teatralnych paryskich, pan Gustaw Bertrand, tak się o polskim mazurze wyraża: „W drugim akcie baletu *Diabla i Quarte* wprowadzono polski mazurek—autentyczny narodowy taniec, dla którego naumyślnie sprowadzono z Petersburga polskiego tancerza pana Krzesińskiego. Taniec ten jest coś tak rycerskiego, dumnego i zawadziackiego, a zarazem tak lekkiego i miłego, że cała bez wyjątku publiczność jest nim zachwycona. *Una polski mazur* jest prawdziwym tryumfem dla pani Petipa i jej towarzysza; publiczność zmusza niejaką ich oboje do powtórnego odtańczenia całego solo.”

— „Elementarz dla dzieci wiejskich” przez Marię P. ułożony, oprócz zwykłej nauki czytania zawiera powiastki, piosenki i cztery działania arytmetyczne. Powiastki szczególnie dla małej dziatwy dobrze pomyślane i napisane; a Rolenda, napisana przez p. Jana Prusinowskiego, na wzór ów dawnej: „Różyczka Duch święty dziateczki bierze i t. d.” z pewnością wiersz ten jezuicki pozabawi niezasłużonej popularności, i raz na zawsze w każdym elementarzu zajmie jego miejsce.

— „Zjawiska napowietrzne” wydawane przez Towarzystwo naukowe krakowskie, obejmują wykład nauk dla ludu; cena złp. 1. Książeczka zawiera objaśnienie wiatru, rosy, srogu, mgły, chmury, deszczu, śniegu, gradu, grzmotu, błyskawicy, piorunu, tęczy. Dla nauczycieli w szkołkach rzecz wybornie napisana, i polecamy ją wszystkim zajmującym się oświatą ludu, jako dzieło pod ręczną, posługujące przy opowiadaniach i objaśnieniach naukowych.

Kurjer Warszawski:
— W Wrocławiu za staraniem młodzieży akademickiej założona została Czytelnia Polska, która utrzymuje się własnymi środkami. Na uniwersytecie tamczym, znajduje się 49 Polaków, z których 20 uczęszcza na wydział filozoficzny, 16 na lekarski, 12 na prawo, a 1 na teologię.

— W tych czasach rozstał się z tym światem na Słasku, malarz Kosko, który między innymi i do wychodzącego w Warszawie Tygodnika Ilustrowanego dostarczał rysunków; lecz szczególniej odznaczał się widokami Wrocławia i jego okolicznych.

— We Francji d. 15 b. m. w kościele ś. go Ludwika, na wyspie, odbyło się żałobne nabożeństwo za spokój duszy księcia Adama Czartoryskiego.

— Piękne dziełko Pani Juno d'Abantes, p. n. „Salomea, Kronika żydowska”, z francuskiego przełożono stało na język polski przez panię Paulinę Rościszewską. Poniżej traktuje przedmiot będący obecnie na dobie, było by przeto do życzenia, ażeby który z przedsiębiorców użytecznych wydawnictw dla kraju, zajął się ogłoszeniem tego dziełka drukiem, i pomógłby liczbę książek poszukiwanych w tym czasie dla czytelników ludowych. Blizsza wiadomość o rekwizycie można poznać w redakcji Kurjera Warszawskiego.

— „Tygodnik ilustrowany” zamierza ogłosić drukiem nową powieść znaną w piśmiennictwie narodowym autora p. Jana Zachariasiewicza z Łwowa, p. n. „Jarema”; a piękny talent p. Jul. Kossaka ma przyozdobić tę powieść rysunkami.

— W zeszytach pisma czasowego niemieckiego p. n. „Nasze czasy”, znajdują się życiorysy księcia Adama Czartoryskiego i hr. Zygmunta Krasieńskiego. Oprócz zaś tego mają się jeszcze w tymże czasopiśmie ukazać także życiorysy księcia Antoniewicza, Szajnochy, Macieja wskiego i Libelta.

— P. R. Stankowicz, zbieracz melodji serbskich, ma zająć się obecnie zebraniem podobnych melodji na Rusi, dokąd w tym celu wybiera się tego jeszcze lata.

— W teatrze czeskim w Pradze, ma być wkrótce danym po raz pierwszy obraz dramatyczny w 5-u aktach, pod tytułem: „Chudy Piskierkarz” (Uboży Piesniarz). Do obrazu tego, opracowanego przez p. J. M. Bolesławskiego, dodano narodowe pieśni czeskie.

— P. Mieczkowski fotograf, ma zamiar urządzić na Pradze pod Warszawą zakład, w którym przygotowywać się będą wszystkie niezbędne do fotografii materiały chemiczne.

Zamek Wiśniowiecki i jego kilka pamiętek.

Za niejednokrotną wieść o stariej Litwie, zawdzięczamy Kurjerowi (jak możemy) wieścią o starym na Wołyniu Wiśniowcu, siedzibie niegdyś Korybutów Wiśniowieckich; co też nas nie może szczególnie nieobchodzić. Kraina rodzicielka tyłu znakomitości narodowych, azaż nie jest i Korybutów rodzicielka? Staje tedy na tym, czytelniku, że jeżeli kiedy podróżując po Wołyniu, traktem przypuszczamy brzeskim, przez Kowel, Żuk, Dubno aż do Krzemieńca, zechcesz zboczyć i do Wiśniowca, trud podróży nagrodzi ci się najpiękniej jego przeszłością, między wzgórzami okrytymi lasem dębowym i brzoźowym, nad brzegami Horynia. Na jednym z tych wzgórz wznosi się kościem Wiśniowieckich zbudowany piękny kościół i klasztor (dziś pokarmelitański), a nieco dalej wspaniały pałac ich spadkobierców Wandalinów Mniszców. Do tego to właśnie pałacu, gdzie snem marmurowym i brzoźowym, a jako najwięcej malowanym, drżenie niejedna narodowa postać i pamięć, ja twój przewodnik ciebie wprowadzam.

Wchodząc do dziedzińca ścigają uwagę wielkiego kalibru stare żelazne działa i moździerze, wkopane w ziemię, a odgrywające teraz potulną rolę ogrodzenia. Tak, ogryzają trawnik, na nim kompas i boczne chodniki. Pomiędzy jakis rycersko-artystyczny, a mianem dziwnie trafny—na wstępie ci zapowiada, gdzie i do kogo wchodzić, z kim i jak sercem i myślą masz się na chwilę zjednoczyć. Tak usposobione i już nieco rozmarzonego snem o przeszłości, wita w progu postać jednego z Wiśniowieckich. Jest to Janusz wojewoda krakowski, który oznaczył się najbardziej, że nadął był ożywie nie konfederacji tarnogrodzkiej. Wojewoda Janusz umarł w Krakowie; w Wiśniowcu w kościele farnym spoczywa tylko jego serce;—niby dowód szczególnej czci, z jaką jego potomkowie długo jeszcze potem umieli przechowywać w swoim gnieździe pamięć jego w tym razie wielkiej zasługi.

Tak podumawszy, idziesz do górnych pokoiów, gdzie cię spotyka nowy przedmiot i nowy powód zadumy. Są to gwał Lubomirscy, Jerzy hetman i syn jego Stanisław.

Wpatrując się w pierwszego, stanął mi w myśli dramat Odyssa, w którym on go tak pojął, z takim artystyzmem odmalował. Twarz bohatera bardzo znacząca. Nad oczami, snadź od częstego ściągania brwi, dwa głębokie faldy. Podług Michała Grabowskiego, który pisze swoje Tajkury, także te figury studiował, faldy takie mają cechować tych z pomiędzy znamienitszych, o których sąd potomni nigdy niechywa stanowczo rozstrzygnięty. Wieczny w nich przedmiot uwielbienia dla jednych, wieczny uwłaczania dla drugich. Lecz czy niebłądzą uwłaczający? W dziejach ludzkich są zaprawdę sprawy, które acz za sobą wiodą niekiedy nieszczęśliwe skutki, za naganne jednakże uważaniem być niemogą. Jedynym problemem winy lub zasługi mogą tu być tylko pobudki czynów, podług tego jak one są dobre albo złe, szlachetne albo podłe. Te które rzadziły Lubomirskim były szlachetne. Ochra niał starą budowę naszego prawodawstwa, iż wierzył, że ona dobra, iż był przeświadczony, że jeżeli ją wolno było naprawiać i doskonalić, niewolno było pod żadnym pozorem przetwarzać, lub co gorsza, z gruntu obalać, jak się na to za jego czasów zanosilo. Na tymże portrecie tuż przy ramach, niby w medalionie, portret Jana-Razimierza. Malowanie stare a widocznie współczesne tym, których wyobraża.

Ale przejdźmy do sali Wiśniowieckich. Szereg ich rozpoczyna Dymitr, po Estafim Daszkiewicz i Przecławie Lanckorońskim hetman ruski, a za nim na prawo i na lewo inni co sławniejsi; między nimi Jeremjasz i jego żona Gryzelda z Zamojskich. Tuż obok, a na ścianie przeciwległej Dymitrowi, portret króla i królowej Eleonory—niejako zenit wielkości tego domu, co też może było myśla, jaką chciał wyrazić zawierający te portrety. Rozpoczyna ich koło hetman, zataczając wszelkiego stopnia dostojność, a kończy król. Ten ostatni jednakże, między swoimi rodzicami i królową małżonką nienajkorzystniej wygląda. Do ojca niepodobny; więcej do matki. Nie do twarzy zwłaszcza królowi w ówczesnym stroju francuzkim. Pierwsza to u nas podobno była próbka tego stroju, a od razu niefortunna; zeszpeciła nam króla Korybuta, syna Jeremjasza, którego fiziozjomia pełna narodowego charakteru głośno opowiada, jakim był, i jak miłością, którą miał u narodu, mógł i po śmierci wyjednać dla syna koronę. W twarzy królowej z ciekawością szukałem owej wagi, co to ma być rodową cechą Habsburgów. Twarz królowej przyjemna, wesola, wcale niezapokojona wielkim mezoskim kłopotem, a postać wspaniała i udatna.

Z sali Korybutów najwłaściwiej udać się do sali Mniszców, jak ją tu nazywają lustrzaną. Jest to w tym pałacu największa i najpiękniejsza; cała w obrazach przewag mniszcowskich, w ich wizerunkach, a przy tym w popiersiach wielkiego orszaku sławnych w naszej ojczyźnie ludzi z XVI, XVII i XVIII wieku. Żadna tu niepominięta chwala, żadna zasługa rycerska lub cywilna, literacka lub naukowa. Szereg tych popiersi kończą dwa portrety i Naruszewicza, każde z napisem żyjącemu u. Z późniejszych niema nikogo. Niemożna nieprzykłaśnie światłej a obywatelskiej myśli tego, co tak przyozdobił tę salę i co potrafił zebrać w jedno braterskie koło tych wszystkich, którzy niegdyś kraj uczynili słynnym i światu pożytecznym. Był to Mniszech marszałek W. R. Jest tu obok tego moc portretów i dwa wielkiego rozmiaru obrazy historyczne ślubu Maryny Mniszcówny i jej koronacji. Z portretów najbardziej zatrzymującym oko jest portret wojewody sandarmirskiego, ojca Maryny. Niełatwo opisać jaka to duma osiadła na tym czołe, między temi skudlanymi brwiami; ale łatwo za to zrozumieć historyczne jej następstwa. Pokazują też niewielki, kwadratowy zegar podróży, ofiarowany Marynie w dzień jej ślubu przez posła francuskiego, którego nazwiska niezapamiętałem, chociaż ono wypisane na kartce przyklejonej do tej pamiętki, a opowiadającej jej historję. Zegar ten towarzyszył losom Maryny, a więc wybił godzinę jej koronacji i jej potem okropnej śmierci. Tyle się na chodzisz, dzisiaj stoi. Rozpatrując te pamiętki, przypomniałem sobie, że widział w Sławucie, w pałacu książąt Sanguszków, ogromny i przepyszny obraz historyczny, z teje pamiętnej epoki, wyobrażający sejm 1611 roku,— obraz bardzo znamienitego ale dziś już nieznajomego pęzla. Gdyby też samego Zygmunta III? Wszak wiemy, że malował; wiemy i to, że w galerji obrazów niegdyś Chodkiewiczowskiej w Warszawie, był też obraz jego utworu, niewiem już jaki, ale niepospolity, jak mnie o tem powiadał swojego czasu samże jego posiadacz, s. p. hrabia Aleksander Chodkiewicz.

Nie dotąd niemówiłem o całkowitym a niemałego afektu zbiorze portretów królów polskich w pałacu wiśniowieckim, a między nimi o bardzo dziś rzadkim księciu de Bourbon Conti współzawodnika Augusta II, pięknie olejny obraz malarza. Książę młody i przystojny. Obrazek niewielki, a przypadkiem może (jeśli nieumyślnie?) zawieszony tuż przy ogromnym rozmiarze portrecie Augusta! Są tu i inne malowania historyczne a nader interesujące; jak jeden z sejmów z panowania króla Michała, niewiadomo który; jak nadewszystko oryginalnego pomysłu obraz wystawiający w rozlicznych grupach pojedyncze sceny rokosz Zbrzydowskiego. Pod każdą taką grupą sentencja łacińska. Jedną z nich zapamiętałem, iż dobrze fakt charakterystyczny „magni coratus, nulli effectus” (wielki zamach, skutku nie).

Na drugim piętrze są pokoje zajmowane niegdyś przez Stanisława Augusta i odtąd noszące nazwę pokoiów królewskich. Widok z nich zachwycający. W sypialni łóżko jak było wówczas; dwa portrety, króla i jego siostry księżniczki Ludwiki ordynatowej Zamojskiej, tudzież dwa bardzo piękne marmurowe popiersia, królewskie i księcia prymasa. Portrety podobno pęzla Bacciarellego. W dziedzińcu w tymże pałacu niemiecki piękny marmurowy posąg Jana III. Ale to już nie mniszcowski zabytek; postawił je tu dzisiejszy właściciel Wiśniowca, hrabia Włodzimierz Broel Plater. Obok tych pokoiów apartament cesarza Pawła I. W sypialni pokoju na zwiernie napisano diamentem: Comte du Nord. Zostawił tę po sobie pamiętkę Cesarz, natenczas wielki książę, przejeżdżający pod tem imieniem przez Wiśniowiec podczas bytności króla.

Takie są dziś ciekawskie pamiętki tego pałacu. Długo widział w nich same tylko obrazy i wyrazieli stariej idei. Tu rokosz Zbrzydowskiego, tu Jerzy Lubomirski, tu małutki, tak, że prawie niedostrzany, Burbon Conti; tu Janusz Wiśniowiecki, niedający Augustowi II zwałić Rplitę;—tu przewagi mniszcowskie, też idee, mimo wiednie, po za granice państwa wynoszące. Przedstawicieli nowej idei, idei reformy politycznej, że im tu snadź dawniejsi właściciele długo niebyli radzi, szukać potrzeba chyba po kątach i kąciach tego gmachu, zanim się spotkasz między popiersiami z potężną, uosabiającą tę idee, głową Michała Czartoryskiego, kanclerza litewskiego.

Pałac wiśniowiecki, wyszedłszy z posiadania Mniszców, zaczął by przechodzić koleją dla swoich pamiętek bardzo nieprzyjazną. Szczęściem stał się od lat kilku własnością dopiero wspomnianego hrabiego Włodzimierza Broel Platara, którego znanwe a obywatelskie ręce, troskliwe dziś przechowują ten zabytek przeszłości—zabytek rzeczywiście wielce szacowny. Jest w nim pewien

majestat chwały i dziejów naszych, tém piękniejszy, że tylko sam sobą ozdobny, jedynie prawie w tym gmachu panujący. A niepsuje i to wyniesione go zeń wrazenia, że tuż obok stoi kościół pokarmelitański, a w jego sklepach popioły i kości tych, których przeszłość dopierośmy przegladali. Chciałoby się uczyć, ale zamurowane.

Jest tu i biblioteka, jest archiwum; w niem, jak mi mówiono, ważna a rozległa korespondencja mniszcowska z XVIII-go wieku. Dziś tego zwiedzić i rozpatrzeć nie mogłem; chyba więc później.

Koronowicz.

KORESPONDENCJA

KURJERA WILEŃSKIEGO.

MARJENBURG.

(Z listu prywatnego).

Przyjechalismy do Marjenburga w sobotę w wigilję św. Jana. Nazajutrz rano o godzinie 6-tej „z marjenburgskiej wieży zadzwoniono!” ale nie w dzwon wielki na strażnicę, który od dawna milczy, lecz w sygnaturkę na kościółku zamkowym, dotychczas ocalonym i zawsze katolickim. Szczęśliwie udało się nam przybyć tu w wigilję świętą i trafić nazajutrz na mszę, w tak pamiętnym miejscu, jak Malborg, który ściśle historją Litwy złączony, tyle obudza wspomnień i dumań rywnych, o Witoldzie, Jagiellu, o ww. mistrzach i ryerach zakonu.

Pojata, Wallenrod, Skarbiec Danilowicza i Archiwum Królewskie Wallenroda wyegzaltowały mnie i przygotowały do pocucia mocnych wrażeń, które mi tu przeszło na nas dzyszy. Ten pomnik dziejowy od dawna był celem pielgrzymki mojej.

Mieszkaliśmy w hotelu „pod w. mistrzem”, niewielkim murywanym domku, ocienionym lipami rozkwitającymi, z wizerunkiem w. mistrza, w białym płaszczu i hełmie, smutno spoglądającego na gmachy zamkowe z czerwonej cegły, rozlegające się o kilkadziesiąt kroków przed nim. Obok naszego hotelu, tuż na lewo, stoi czterstwo jedna z ogromnych baszt kwadratowych, do fortyfikacji przedzamkowych niegdyś należąca, w której Anna malbork Witolda mieszkała. Od 6 do 11 oglądaliśmy naj-majestatyczniejsze ruiny, a raczej cudownie wskrzeszone resztki najmajestatyczniejszego w świecie staro-gotyckiego zamku. Promienie zachodzącego słońca wpadały do komnat w. mistrza przez przepyszne kolorowe szyby,—a książkę oświecał późnieli ciemne masy murów jakby skałę jakąś ogromną, i odbijał się w płynącej u stop jej rzecze. Ledwo wróciłsmi do hotelu, pokazała się straszna luna na niebie, świadcząca o blizkim bardzo pożarze. Zaraz uderzono w dzwony i krzyki: „Feuer, Feuer!” rozlegać się zaczęły na ulicy. Wybiegliśmy i ujrżeli wielki ogień na drugiej stronie rzeki, w wiosce leżącej tuż na brzegu. Z mostu niegdyś zwodzonego nad przepaścią fossą, oddzielającą zamek średni (będący w-go mistrza rezydencją) od starego czyli górnego, widok mieliśmy nieporównany. I płomienie, i luna pożaru oświecały rzekę i tuż przy nas sterczący dumnym gmach Wallenroda. Czarna sylwetka przedudnych gotyckich jego ozdób odbijała od złościgo tła horyzontu. Nie bardziej malowniczo i właściwego dla Malborka, świadka niejednego dołka pożaru. Rzyki ludzkie, jak dzwony i jakby huk daleki dział, uzupełniały zdumienie, przenosząc nas w daleką przeszłość. Skądże ten huk? zapytacie. Oto o kilkadziesiąt kroków, wznosi się przepyszny most żelazny dla kolei, w stylu zamkowym, harmonijną całość z Malborkiem tworzący,—ogromnie długi,—przez który wtedy właśnie niezmienne tłumy pociąg towarowy przechodziły. Po tylu wrazeniach zasnąć nie mogłem. Otworzyłem okno i wpatrywałem się ciągle w czerwone mury, oświecone już tylko bladym, tajemniczym światłem księżycy, tego powiernika zawiedzionych nadziei i cichej boleści. Woń lip kwitnących przed naszym hotelem i chłód noocy orzeźwiły nerwy. Zerwałem gałązkę powtarzając z nieśmiertelnym Adamem:

I łście na nich wiosenne powiewa,
I młodych kwiatów unoszą się puchły!

Nazajutrz o 6 minęliśmy wieżę księżny Anny małżonki Witolda, okrzyknęliśmy jedną stronę zamku, i przez wysoki nasyp weszliśmy na plac otaczający zamek górny czyli stary, wzniesiony w r. 1270. (Rezydencja w. mistrza w Malborku nastąpiła dopiero w 1309 r.). Z korytarza górnego, przez drzwi złote (tak niegdyś nazywano dla tego, że gotyckie z palonej gliny lub i plaskorzeźby w tem wejściu były złoczone), w prawej ścianie kaplicy zamkowej będącej, weszliśmy do niej. Wrazenia mego, a raczej wzruszenia nie potrafię opisać. Usiadłem pod chórem (gdzie organy) na progu małych drzwi środkowych, przez które sam tylko w. mistrz wchodził i gdzie na tronie siedząc mszy słuchał,—a po skończeniu mszy św. obejrzałem najszczęśliwiej wszystkie ślady dawnej piękności kaplicy. Wyobraźcie sobie: całe jedno okno, długie, gotyckie, przechowało się dotychczas w całości, ze swemi kolorowymi szybami, wystawiającymi najpiękniejsze malowidła święte. Nad wielkim ołtarzem obraz Młki Boskiej z dziećmi, jest także z czasów krzyżackich; obraz ten słynął cudami i widać, że był niegdyś nad bramą zamkową, gdyż oprawiony jest z tyłu w grubą skrzynię dębową, żelazem i sztabami okuta. W skarbcu kościelnym są przepyszne pamiętki z XIII i XIV wieku. Wspomnę tutaj mimochodem, że wczoraj w zamku średnim czyli w-go mistrza, w skarbcu jego, obok sypialni komnaty, oglądałsmi kilka bogatych krzyżackich jeszcze monstrancji, kielichów, oraz kunstowny obozowy relikwiarz, zrobiony w r. 1378 i ofiarowany przez jednego z braci zakonu rodem z Elbinga, w kształcie książki otwierającej się, ze staro-niemieckim wzdłuż czterech brzegów, na zewnętrznej stronie napisem; relikwiarz ten służył za ołtarz podczas wojny. Z kaplicy zesłaliśmy znowu na plac między nią a głęboką fossą zewnętrzną rozciągającą się (niegdyś emmentarz ryerzy krzyża), a stąd do dolnej kaplicy grobowej św. Anny (po niemiecku S.-t. Annen-Gruft), pod tamtą górą leżącą, w której żałobno tylko nabożeństwa odbywały się, i pod którą są groby ww. mistrzów. Na trzech tylko ogromnych kamiennych płytach w posadzce, wyobrażających postać całkowitą ryerza z brocią, wycytałsm napisy grobowe, świadczące, że przykrywają prochy najgłośniejszych pono w zakonie ww. mistrzów: Winrycha von Kniprode, (wycytał tylko można: VINRIC); Henryka von Plauen (In der Jarezal XII. MCCGCCXXIX. Do starb der erwidete Bruder, Heinrich von Plauen.); i Dityrycha von Altenburg, założyciela tej grobowej kaplicy, zmarłego w 1344, (napis wyraźny następny, wzdłuż czterech brzegów kamienia: † Do. Unsers Herren Christi Jar Was M. Di C. XLI gar D' starb D' Meist. sinerich von Altenburg, Bruder Dityrich. He liegen di Meistere begraben. Der von Altenburg hat angehaben. Amen.)

Zwłoki jedenasta ww. mistrzów pod tą posadzką spoczywają. Spuszczano je na dół przez okragły otwór. Wielkość tego światła, potęgi ziemskiej, gdzieżes ty?

*) Niewielki ale stary, olejny portret Wallenroda, w całej postaci zawieszony nad dzwiami w korytarzu, w gmachu w. mistrzów dotąd się tutaj znajduje.

Niewiem czy nasze Muzeum co z Malborka posiada?... Pamiętałem tu o nim; podziwiałem wielką myśl pruskiego państwa w 1817 roku s. p. Schöna, i żelaną jego wytrwałość, z jaką wezwawszy cały naród do uratowania tego pomnika od zniszczenia, umiejętnie to wykonał,—wspomniałem czcigodnego założyciela wileńskich zbiorów, który się równie Litwie wzniesieniem nagrobka Witoldowi, a wkrótce i Barbarze, zasłużył. Jeżeli dar mój odzyskanym niebędzie, ofiaruję do Muzeum Litewskiego... kosc z grobów ww. mistrzów. Co kiedyś „rozdziałała” nianawisć narodów, to już pogodziły wspólna matka nasza—ziemia, wspólny dom nasz—groby. J. T.

Z Galijsi, d. 20 lipca 1862.

Postać zewnętrzna kraju nie zmienia się jak w panoramie, gdzie obrazy różnorodne przesuwają się jedne po drugich. Przebierające społeczne odbywa się powoli po ług prawideł niewidomych, przez wyższą wolę wskazanych; różnicę więc w plastycznej formie—zmysłowe oko nie łatwo dostrzeże. Chcąc postępu lub zmian, jakie nastąpiły; wysiedzieć, trzeba nieposłedniej pilności, trzeba przedewszystkiem na ogół szczegółów ważniejszych mieć baczne oko, by z ich zestawienia uformować sobie w myśli obraz stanu społecznego kraju, jaki być prawdopodobnie może, jeśli kraj po wytkniętej postępować będzie drodze.

Wychodząc z tego stanowiska, ograniczę się na chro-nologicznem zestawieniu tego, co się pojawiało, stało, i co godne doniesienia. Życie polityczne obumario prawie—i to w skutek anormalnej absorpcji żywotności krajowej przez radę państwa w Wiedniu. Ta instytucja wygryła w głowach biurokracji niemieckiej, nie dotąd praktycznego do skutku przyprowadzić nie potrafiła; ale jej istnienie 15-to miesięczne jest na przeszkodzie zwolaniu sejmów krajowych, które i z powołania i z natury rzeczy są jedynie w możliwości uwzględniać potrzeby i załatwiać sprawy krajowe.

W takim stanie rzeczy, jakiekolwiek bądź usiłowania pojedynczych indywiduów, jeśli zmierzają ku ogólnemu dobru, daleko większej nabierają wartości i znaczenia, gdyż nie są kierowane wyższym i skoncentrowanym poglądem na rzeczy; tylko dowodzą samowiedzy i instynktu do tego, co dobre, wzniosłe i pożyteczne.

Zaczynam od uniwersytetu krakowskiego. Wiadomo, że instytut ten naukowy zaledwie od pół roku został zre-organizowany w ten sposób, że większa część przedmiotów wykłada się w języku ojczystym. Nie dziw, że w naszym dotychczasowym położeniu nie mogły się wyrwać z łatwością talenta do wykładania przedmiotów naukowych w ojczystym języku. Usiłowania do oświecenia katedr ludźmi zdolnymi są wielkie; nie powiem już o regularnych staraniach i zabiegach szanownego rektora uniwersytetu, D-ra Dietla w tym względzie, ale wspomnę tylko o kroku przedsięwziętym przez młodzież akademicką. Najbardziej czuć się daje brak z do n e g o profesora historii. Młodzież więc, popchnięta chęcią nabycia zdrowia nauki, wysłała deputację do Karola Szajnochy bawiącego obecnie w Korcynie, koło Skolego, w obwodzie tryjskim, aby go uprosiła, by się podał na profesora lub docenta Historji przy uniwersytecie jagiellońskim w Krakowie. Przybywszy na miejsce, zostali przyjęci z wielką serdecznością przez ulubionego i zasłużonego krajowi męża; wynurzywszy przed nim swą prośbę, przeczytał i oddał mi adres, w którym powiadała, że jakkolwiek znacznego dziejopisa zażyte pracą siły i oczy bez światła chwają ich prośbę, jednak oni, proszą go usilnie: „Nieod-pychaj naszej prośby, hetmanie słowa!” Szajnocha, jak się tego po jego zwalonem zdrowiu obawiać należało, odmówił. Wpróż powiedział im to usłnie, a potem kazał sobie podać ołówek i napisał im własnoręcznie odpowiedź tego brzmienia:

„Kochani przyjaciele!

Wzywacie mnie, abym wam opowiadał dzieje ojczyste. Bóg widzi, chciałbym, nie mogę, sił mi nie staje. Postradałem wzrok, piersi, ruch, wszystkiego, prócz serca do pracy, która dotąd jedyną ulgą moją, celem jedynym. I dziś jeszcze bez światła, z ołówkiem w ręku, cudzą ręką wertuję, pracuję mozołnie i z wolna dalej—i nie het-man, jak mi piszecie, lecz szeregowiec postępuję jak mogę naprzód. Toż samo, kochani przyjaciele, i wam też czynić, kierując się w pewnym względzie moim przykładem. Tak, mili bracia! jest pewne podobieństwo między nami. I mnie i wam brak światła: mnie w moich żreńciach ociemniałych,—wam na waszej katedrze jagiellońskiej, którąbyście ożdobili chcieli jakimś rzeczowistwem czy urojonem światłem wyższego rzędu. I bogo zaiste zrenicem bogatym w światło i katedrom światłami imionami promieniącym! Ale jak moim oczom zgłasza już światło słoneczne, tak i uczonym katedrom naszym trudno o większe światło; niepodobna byłoby jasnieć wszystkim równie pienno. Razem więc zewnątrz, bez słońca, przy jakim takim kagańcu pracującym, zabieracie się i wy przyjaciele do pracy o własnych przedewszystki-kiem siłach, korzystając z każdej pomocy, jaka w położeniu naszym znaleźć się może. Prawda dostępniejsza wszystkim, niż się wam zdaje. Nie potrzeba jej koniecz-nie głośniejszych imion, świetnych poglądów, błyskotnych ogólników. Mieści się ona głównie w zdarzeniach, w szczegółach, a te przy pracy wszystkim przystępne. Praca przyniosła mi zaszczyt i pociechę dzisiejszych odwie-dzin waszych. Słowami błogosławieństwa do tej pra-cy, żegnaw was, kochani przyjaciele w katececie mojej. Karol Szajnocha. Na przedce, w Korcynie dnia 13 lipca 1862 roku.”

Słowa te, pełne znaczenia, sławny nasz historyk napisał ołówkiem. Pismo ociemniałego jest pewne, kształtne, śmiałe i wyraźne. Tylko odstępy między słowami niejednostajne, często za nadto odległe.

Bez pracy usilnej nie ma światła, a bez tego... nauka stoi i stać będzie zawsze—i nisko i bezładnie.

Wybór rektora uniwersytetu jagiellońskiego padł i tego roku na d-ra Dietla, jak obierający motywowali, za po-łożone zasługi około dobra uniwersytetu tego. Dr. Czer-wiakowski proponował, żeby przez akklamację d-ra Dietla napowrót obrano z powodów powyższych. Tym większego znaczenia nabiera ta bezinteresowna propozycja członka z wydziału filozofji, ile że z porządku na ten od-dział przypada wybór rektora. Wybór dziekanów uni-wersyteckich padł na d-ra Teligę, w wydziale teologii; z-niem, d-ra Dunajewskiego w wydz. prawnym, d-ra M. Jera-wy w wydz. lekarskim, d-ra Czerwackiego w wydz. filozo-ficznym.

Po tych wyborach był obiad dany na cześć rektora. Zakończono toastem za powodzenie Almac matris Jagiello-nicae. Domieszczyć tu wypada okoliczność mało znaną; że prawo wyborów przełożonych uniwersytetu z odwołani-m się do dawnych statutów uniwersytetu jagiellońskiego, za-pewnionem zostało temu zakładowi naukowemu jeszcze przez byłego ministra oświecenia hr. Thuna.

Towarzystwo kredytowe krakowskie miaowało swymi członkami: Marcinkowskiego, literata z Ukrainy, profesora na szkole przygotowawczej w Warszawie Plebańskiego, profesora w akademji medycznej w War-szawie Tyrchowskiego i Skimbrowicza z Warszawy, z Bakowiny Herbach'a a utora dzieł w przedmiocie

КАЗЕННЫЕ ОБЪЯВЛЕНИЯ.

Отъ Минскаго губернскаго правления объявляется, что для раздела денегъ, вырученныхъ съ продажи имѣнія Советскъ помѣщика Константина Рудольфовскаго, между кредиторами его, по опредѣленію губернскаго правления, состоявшемуся 13 іюня сего года, назначенъ конкурсъ, и что на явку заимодавцевъ Рудольфовскаго для составленія оного назначенъ срокъ 29 октября сего года. Почему всѣ имѣющіе на г. Рудольфовскомъ какія либо денежные принадлежности, обязаны явиться, для изясненія надобности, въ означенный срокъ, въ присутствіи губернскаго правления сами или посредствомъ, уполномоченныхъ отъ себя законными доверенностями. Іюня 25 дня 1862 года. 1—466

Отъ Санктпетербургской Сохранной Казны симъ объявляется, что въ оной будетъ продаваться, съ аукціоннаго торга заложенное и просроченное недвижимое имѣніе помѣщика Федора Вацлавовича Коссова Витебской губерніи Городецкаго уѣзда, Хуторъ или Старинки называемое съ деревнею Старинки, при коемъ состоитъ земли 181 дес. 1390 с. и поселенныхъ на ней 53 души, со всею землею, строеніемъ и всякими угодьями къ сему имѣнію принадлежащими и съ переводомъ долга по правиламъ сохранной казны; о срокѣ же торга, объявлено будетъ въ свое время. 1—476

Отъ Санктпетербургской Сохранной Казны симъ объявляется, что въ оной будетъ продаваться, съ аукціоннаго торга заложенное и просроченное недвижимое имѣніе помѣщика Валеріана Валеріановича Узембо Волынской губерніи Житомирскаго уѣзда селеніе Швейковка, при коемъ состоитъ земли 2424 дес. 1232 саж. на которой поселено 342 души, со всею землею, строеніемъ и всякими угодьями къ сему имѣнію принадлежащими и съ переводомъ долга по правиламъ сохранной казны; о срокѣ же торга, объявлено будетъ въ свое время. 1—477

Отъ Санктпетербургской Сохранной Казны симъ объявляется, что въ оной будетъ продаваться, съ аукціоннаго торга заложенное и просроченное недвижимое имѣніе помѣщика Петра Ивановича Храповицкаго Витебской губерніи Витебскаго уѣзда селеніе Селюты съ фольваркомъ Лососино и съ деревнями: Селюты или Шапур, Биршино, Дыманово, Старинцы, Новики, Бондино, Пороцково, Повлочки, Роги, Гайдуки, Тежки, Старинки, Царобобыли, Васково, Горелники и Конты, при коихъ состоитъ 4082 дес. и поселенныхъ на ней писанныхъ по 8 ревизіи 642 души, со всею землею, строеніемъ и всякими угодьями къ сему имѣнію принадлежащими и съ переводомъ долга по правиламъ сохранной казны; о срокѣ же торга, объявлено будетъ въ свое время. 1—478

Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 22 іюня сего 1862 года состоявшагося, на удовлетвореніе признанныхъ подлежащими, безспорному взысканію вѣдшими въ законную силу постановленіями Виленскихъ уѣзднаго и земскаго судовъ, долговъ помѣщицы Генріеты Виничной: а) помѣщику Теофілю Миладовскому, по взаимному письму Викентіемъ и Генріетою Виничами съ ручательствомъ другъ за друга выданному 400 руб.; б) дворянкѣ Аннѣ по первому браку Якимовичевой, а по второму Умецкой по взаимному письму Генріетою Виничною выданному 663 руб.; в) малолѣтней Фелиціи Кеневичъ по взаимному письму 250 руб.; г) помѣщику Леону Корсаку по рѣшенію уѣзднаго суда 1,969 руб. 54 коп., съ процентами отъ всѣхъ сихъ суммъ по расчету, а также на пополненіе слѣдуемой по расходу обществу публичнаго призрѣнія Минскому приказу общественнаго призрѣнія Мінскому приказу публичнаго призрѣнія населеннаго имѣнія Кларіанова ей Виничнѣ принадлежащаго, Виленскаго уѣзда во 2 станіи состоящаго, заключающаго земли 1098 дес., оцененнаго по десяти-лѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ среднемъ количествѣ получавшагося въ 13,325 руб. и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи сего правленія торгъ 4 числа октября мѣсяца сего 1862 года, съ 11 часовъ утра, съ узаконенною послѣ оного чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя по 3 отдѣленію 8 столу сего правленія. Іюля 9 дня 1862 года. Советникъ Гецолдъ. Секретарь Комаръ. Столоначальникъ Кудъ. 2—479

С.-Петербургскія Сохранная Казна, по положенію своему, 8 іюня 1862 года состоявшемуся, симъ объявляетъ, что въ оной будетъ продаваться, съ аукціоннаго торга, заложенное и просроченное имѣніе помѣщика Фомы Ромуальдовича Реутта Витебской губерніи Полоцкаго уѣзда селеніе Черниці съ деревнями: Плиговка, Черница, Фролова, Выгоры, Земцы и Тропино, при коихъ состоитъ земли 1282 дес. на которой поселено 147 душъ, въ доставленной же сему имѣнію описи показано, при означенныхъ селеніяхъ земли тоже самое количество и поселенныхъ на ней по 10 ревизіи 147, а на лицъ 155 душъ, на коемъ долга Сохранной Казнѣ состоитъ пятьдесятъ тысячъ двѣсти двадцать руб. Имѣніе Реутта будетъ продаваться со всею принадлежущею къ нему землею и всякимъ на оной строеніемъ и съ переводомъ долга по правиламъ Сохранной Казны, кто пожелаетъ. Торгъ же назначается 9 съ переторжкою 12 октября 1862 въ 2 часа по полудни, почему желающіе купить и благоволятъ явиться въ Сохранную Казну въ назначенный день и подписаться къ торгу, и во всякое до торга время, разсматривать бумаги, до производства продажи относящіяся. 3—461

Отъ Виленскаго Приказа Общественнаго Призрѣнія объявляется, что по случаю неисправности Гродненскаго купца Шмуила Бульковштейна по поставкѣ имъ продовольственныхъ

ОГЛОШЕНИЯ СКАРБОВЕ.

Мінскіи rząd gubernjalny ogłasza, iż dla podziału pieniędzy, wyręczonych z sprzedaży majątku Sowejek obywatela Konstantego Rdułtowskiego, między jego wierzycielami, stosownie do postanowienia rządu gubernjalnego, w dniu 13 czerwca roku ter. następnego, ustanowiony został konkurs, i że dla jawienia się pożyczkodawców Rdułtowskiego dla ułożenia go, naznaczony został termin 29 października roku ter. następnego. Przeto wszyscy mający na p. Rdułtowskim jakiegokolwiek należności pieniężne, obowiązani są przybyć, do pomienionego potrzebę, na termin zakreślony, do sądowniej rządu gubernjalnego, osobiście lub przez pośrednictwo upoważnionych od siebie, z prawno-mi plenipotencjami. Dnia 25-go czerwca 1862 r. 1—466

Sanktpetersburska Kassa Zachowawcza niniejszem ogłasza, iż w niej będzie się przedawał, z publicznego targu, zastawiony i przeroczony nieruchomy majątek obywatela Teodora Kossowa, w Witebskiej gubernji Horodeckiego powiatu, Chutor albo Starynki nazywany, ze wsią Starynki, przy której jest ziemi 181 dziesięcina 1390 sążni i osiadłych na niej 53 włościan, ze wszystkimi gruntami, zabudowaniem i wszystkimi dogodnościami do tego majątku należącymi i z przelewem długu na prawidła kassy zachowawczej; o terminach zaś targów ogłoszono będzie w swoim czasie. 1—476

Sanktpetersburska Kassa Zachowawcza niniejszem ogłasza, iż w niej będzie się przedawał, z publicznego targu, zastawiony i przeroczony nieruchomy majątek obywatela Walerjana Uziembo, w Wołyńskiej gubernji w Żytomierskim powiecie położony, wieś Szewkówka, przy której jest ziemi 2424 dziesięcin 1232 sążni, na której osiadłych włościan jest 342 dusze, ze wszystkimi gruntami, zabudowaniem i wszystkimi dogodnościami do tego majątku należącymi i z przelewem długu na prawidła kassy zachowawczej; o terminach zaś targów ogłoszono będzie w swoim czasie. 1—477

Sanktpetersburska Kassa Zachowawcza niniejszem ogłasza, iż w niej będzie się przedawał, z publicznego targu, zastawiony i przeroczony nieruchomy majątek obywatela Piotra Chrapowickiego, w Witebskiej gubernji w Witebskim powiecie położony, wieś Sieluty z folwarkiem Łososino, z wioskami: Sieluty czyli Szapury, Baryszyno, Dymanowo, Starynce, Nowiki, Będyno, Porockowo, Pawluczeńki, Rogi, Hajduki, Teżki, Starynki, Carobobyle, Waśkowo, Horodniki i Kąty, przy których jest ziemi 4082 dziesięcin i osiadłych na niej w 8-jej rewizji zapisanych 642 dusze, ze wszystkimi gruntami, zabudowaniem i wszystkimi dogodnościami do tego majątku należącymi i z przelewem długu na prawidła kassy zachowawczej; o terminach zaś targów ogłoszono będzie w swoim czasie. 1—478

Wiленскіи rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia jego, w dniu 22 czerwca ter. 1862 roku następnego, na zaspokojenie przyznanych za należące do bezspornego uzyskania weszłemi w moc prawną postanowieniami Wiленскихъ sądów, powiatowego i ziemskiego, długów obywateli Henryety Winiecznej: a) obywatelowi Teofilowi Mladowskiemu, za obługiem przez Wincentego i Henryetę Winieczów ze wzajemną poręką wydanym 400 rub.; b) szlachciance Annie z pierwszego małżeństwa Jakimowiczowej, a z powtórnego Umeckiej za obługiem przez Henryetę Winieczną wydanym 663 rub.; c) małoletniej Felicji Kieniewiczównie za obługiem 250 rub.; d) obywatelowi Leonowi Korsakowi za wyrokiem sądu powiatowego 1,969 rub. 54 kop., z procentami od wszystkich tych summ według wyliczenia, tudzież w celu wyręczenia należnej Mінskiemu urzędowi powszechnego opatrzenia zaległości pożyczki 356 rub. 71½ kop. sr., wystawiona zostaje na publiczną sprzedaż połowa osiadłego majątku Klarjanowa do tejże Winiecznej należącego, w Wiленskim powiecie w 2 stanie położonego, zawierającego ziemi 1098 dziesięcin, ocenionego podług dziesięcioletniej proporcji czystego rocznego dochodu w średniej ilości otrzymanego 13,325 rubli, i dla uskutecznienia tej sprzedaży, w sądowniej tegoż rządu naznaczony został targ dnia 4 października ter. 1862 roku, od godziny 11 z rana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem. Życzący rozpatrywać papiery tej sprzedaży i publikacji tyżące się, mogą je znaleźć w 8-m stole 3 w dziale rządu gubernjalnego. Dnia 9-go lipca 1862 roku. Radca Giecold. Sekretarz Komar. Nacz. Stolu Kodé. 2—479

S.-Petersburska Kassa Zachowawcza, w skutek postanowienia swego, 8-go czerwca 1862 roku następnego, niniejszem ogłasza, iż w niej będzie się przedawał, z publicznego targu, zastawiony i przeroczony majątek obywatela Tomasza Reutta, w gubernji Witebskiej w powiecie Połockim położony, zwany Czernicy z wsiami: Pliogówka, Czernica, Frolowem, Wygorami, Ziemcami i Tropinem, przy których jest ziemi 1282 dziesięcin, na której dusz osiadłych jest 147, w przysłanym zaś inwentarzu tego majątku pokazano, przy rzeczonych wsiach ziemi taż ilość i osiadłych na niej, według 10 rewizji, 147 a obecnych 155 dusz, na którym długu do kassy zachowawczej ciąży 15,220 rubli. Majątek ten będzie się przedawał, z całą należącą doń ziemią i wszelkim zabudowaniem, oraz z przelewem długu na prawidła kassy zachowawczej, jeżeli kto będzie życzył. Targ zaś rozpocznie się dnia 9, z przetargiem 12 października 1862 roku, o godzinie 2-jej po południu; przeto życzący kupić, zechcą przybyć do kassy zachowawczej, na dzień naznaczony i zapisać się na targ, i w każdym przed rozpoczęciem targów czasie, rozpatrywać papiery tej sprzedaży tyżące się. 3—461

Wiленскіи urząd Powszechnego Opatrzności ogłasza, iż z powodu nieakuratności kupca Grodzieńskiego Szmujły Bulkowskiej w dostarczaniu przezeń zapasów żywności i innych materiałów

przyпасów i прочихъ матеріаловъ для подвѣдомственныхъ Приказу уѣздныхъ больницъ Виленской губерніи, для отдачи сей поставки съ подрада другому благонадежному подрядчику, впрѣдъ до истеченія заключеннаго съ повѣреннымъ Бульковштейна контракта т. е. по 1 января 1864 года, назначены въ присутствіи сего Приказа торги 21 числа будущаго сентября мѣсяца и переторжка 25 числа тогоже сентября. Посему желающіе участвовать въ сихъ торгахъ благоволятъ прибыть на оныя въ Приказъ съ благонадежными залогами, гдѣ будетъ предьявлены имъ кондичіи. Причѣмъ присовокупляется, что означенные торги будутъ производиться на точномъ основаніи т. X. части I. книги IV. разд. III изд. 1857 года Устава о казен. подрядахъ, для чего лица, желающія вступить въ означенный подрядъ обязаны представить въ Приказъ, при прошеніяхъ, до наступленія торговъ, паспорта или другіе виды о своемъ званіи и благонадежные залоги, которые, согласно 1833. ст. т. X. должны простираться до третьей части годовой порядковой суммы т. е. на 9000 руб. сереб., что послѣдняя цѣна, оставшаяся на переторжкѣ, есть окончательная и что послѣ переторжки, на основаніи 1862 ст. тогоже тома, никакія уже новыя предложенія не будутъ приняты, а если кто либо изъ желающихъ не будетъ въ состояніи прибыть лично, или принять участіе въ торгахъ посредствомъ повѣреннаго, то можетъ прислать въ Приказъ, на основаніи 1909 и 1935 ст. т. X. части I объявленіе въ запечатанномъ пакѣтѣ, съ приложеніемъ залога, но объявленія таковыя должны быть доставлены въ Приказъ не позже 11 часовъ 25 числа будущаго сентября мѣсяца т. е. до начала переторжки. 3—485

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

Podaje się do powszechnej wiadomości, że są do sprzedania w Rownie w byłych warsztatach ręcznych po Addelsonie, blisko dworca kolei żelaznej rozmaite przedmioty używane, a mianowicie:

12 kufarów ręcznych z dębowymi taranami, 6 kufarów maszynowych i wind żelaznych do ciągnięcia ciężarów w górę, 200 form pojedynczych i dubeltowych do robienia cegły, 7 kuźni przenośnych z cylindrowymi miechami, które wszędzie nawet na otwartem powietrzu działać mogą po 20 r. za sztukę, 12 wozów większych i mniejszych mocno kutych i na żelaznych osiach od 20 do 60 r. za wóz; 450 wózków z holobłami do ciągnięcia siłą jednego człowieka, na dwóch kołach, na żelaznych osiach do przewożenia ziemi, cegły, kamienia lub worków ze zbożem, tak około domu jako i przy fabrykach użyć się mogących po 3 r. za sztukę; 400 tacek ręcznych do ziemi okutych z kółkami po 1 r. 1500 kółek do tacek z żelaza lanego po 40 za kółko; 16 maszyn do przerabiania i gniecenia gliny przy cegielniach poruszanych siłą jednego konia, po 45 rubli; 6 maszyn mniejszych do robienia zaprawy wapiennej po 35 r. Dwie pompy żelazne dubeltowe tłoczące do osuszania piwnic lub sadzawek, jedna 100 druga 60 rubli; cztery wagi decymalne po 15 rubli; świder do sondowania pokładów ziem, świder pompiarski do wiercenia rur, 12 piecyków do ogrzewania mieszkań z żelaza lanych; 50 beczek cementu angielskiego po 6 rubli; 40 arł druczanych w ramach do przesiewania ziemi lub zwiru po 1, po 2 i pół rubla; 120 drągów żelaznych po 4 kopiejki za funt.

Wszystkie powyższe przedmioty nabyć można na miejscu na sztuk, to jest częściowo lub razem. 3—450

W Kowieńskiej gubernji, w Poniewiezkim powiecie, jest do sprzedania majątek MARYANOW, z folwarkiem SODOLISZKI, z pięknym zabudowaniem, i wszelkimi wygodami, zawierający w ogóle włók 82. O cenie i innych dogodnych warunkach dowiedzieć się można w powiecie Poniewiezkim, w majątku Wodokty u obywatela Iwona Kopańskiego. 3—464

Rozprawy roztrząsające przedmiot pierwszorzędnej ważności dla kraju naszego, przez BOLESŁAWA MACIEJOWSKIEGO napisane, wyszły z druku. Są to:

WYPRACOWANIA OCZYNSZOWANIU. Artykułów pięć. Między temi: porównanie ustawy o włościanach na Wołyniu, Podolu, Ukrainie obowiązującej, z projektowanemi w Królestwie zasadami do oczynszowania. b) Wypracowanie cen zasadniczych do oczynszowania z plonu i zbioru. I trzy innych. Cena złp. 2.

KLASYFIKACJA GRUNTÓW, złp. 1. ZDANIE mierniczego ekonomika O ZASADZIE OCZYNSZOWANIA włościan w dobrach prywatnych złp. 1.

Skład główny dzieł tych w księgarni CELSA LEWICKIEGO, w Warszawie, w gmachu Teatru, N. 476 a. 3—460

dla zawiadywanych przez ten Urząd szpitalów powiatowych gubernji Wiленskiej, dla oddania tego dostarczania z podradu innemu pewnemu podradczykowi, aż do upłynienia zawartego z pełnomocnikiem Bulkowskiej kontraktu, to jest do 1-go stycznia 1864 roku, naznaczone zostały w sądowniej tegoż rządu targi dnia 21 nist. września i przetarg dnia 25 tegoż września; przeto życzący uczestniczyć w tych targach, zechcą przybyć na nie do urzędu z pewnymi zastawami, gdzie im warunki będą okazane. Przyczemъ dodaje się, że pomienione targi będą się odbywały na zasadzie t. X. cz. I ks. IV Rozdz. III wyd. 1857 roku Ustawy o podradach skarbowych; a zatem osoby, życzące wstąpić w pomieniony podrad, winni są złożyć w urzędzie, przy prośbach, przed nadeściem targów, pasporyty lub inne dokumenty o swym stanie i pewne zastawy, które, stosownie do 1833 art. t. X., winny wynosić trzecią część rocznej summy podradowej, to jest równać się wartości 9000 rub. sr.; że ostatnia cena na przetargu utrzymana, jest ostateczną i że po przetargu, na ośnowie 1862 art. tegoż tomu, żadne już nowe propozycje przyjęte nie będą; a jeżeli ktokolwiek z życzących nie będzie mógł przybyć osobiście, lub przyjąć udział w targach za pośrednictwem swego pełnomocnika, i tedy może przysłać do urzędu, na ośnowie 1909 i 19 5 art. X. t. części I obwieszczenie w zapieczętowanym pakiecie, z załączeniem zastawu, atoli obwieszczenia to powinno być przysłane nie później, jak o godzinie 11 dnia 25 następującego września, to jest przed rozpoczęciem przetargów. 3—485

OGŁOSZENIE.

FERMY beznajszczyżniane wypuszczają się w wieloletnią dzierżawę od 23 kwietnia 1863 r.; 5 ferm położone są w gubernji Wiленskiej, powiecie Dziśnieńskim, 18 w gubernji Witebskiej, powiecie Dryzieńskim; 2 fermy są nad samą Dźwiną, a 11 w odległości 1 do 1½ mili od Dźwiny. Wszystkie 13 odległe są od Dyneburga o mil 15. Największa ferma liczy obszaru włók 13, najmniejsza włók 3. Szczegółowe wiadomości o tych fermach można mieć od Falewicz, m. Dryza, majątek Sarya i od Ihnatowicza, m. Wilno, w rządzie gubernjalnym. 3—468

Dom Zleceń Braci

CHOTOMSKICH, KORONOWICZA i Sp.

w Królewcu w Prusach.

Zawiadamia szanowną publiczność, iż celem ułatwienia krajowi stosunków tak rolniczych, przemysłowych jako też i handlowych z zagranicą, urządziliśmy od 26 maja r. b. tamże filją naszego Domu, którego adres:

CHOTOMSKI.
8. GREAT COLLEGE STREET.
CAMDEN TOWN.
LONDON. N. W. 3—453

OGŁOSZENIE.

Roku 1862 kwietnia, dnia nie pamiętam którego, podałem prośbę do sądu powiatowego Lidzkiego, w której prosiłem o uniezaczemnienie dokumentu zabezpieczającego moje córki, roku 1858 miesiąca listopada 18 czy 20 dnia następnego, jakowy dokument w tychże dniach do akt sądu powiatowego Lidzkiego wniesionym został, z powodu mojej ciężkiej choroby ożowej.

W dniu 15 stycznia roku bieżącego, gdy jedna z moich córek Helena Rossodowska mająca lat 20 żyć przestała i w tém inne okoliczności zaszły, czém zmuszony takowy dokument uniezaczemnić: prośbę moję datą wyżej wspomnianą do sądu powiatowego podana, kancelista niejakiś tego sądu niewiem z jakich powodów interesowany bez żadnej styczności, Anzelm Potrykowski zatrzymał, i skutki uniezaczemnienia takowego dokumentu do dziś dnia zmitręła.

Ja zaś po czteroletniej ciężkiej chorobie czując się bliższym zejścia z tego świata, obowiązany jestem przez pismo publiczne podać do powszechnej wiadomości, że podałem prośbę o uniezaczemnienie takowego dokumentu, w których jak zwykle zostawuję się ich zmienieniu.—uznaje za rzecz potrzebną, codziennie czując siebie być słabszym, ogłosić powszechności, że podałem prośbę o uniezaczemnienie takowego dokumentu, gdyż w razie śmierci mojej, prośba takowa może być zgładzoną i ślad onęj zatarty, a ślad pomiędzy mojem potomstwem zrodziłby się proces i zatargi, przeto niniejszem ogłaszam, że takowy dokument chcę mieć za nieważny i uniezaczemiony.

JOZEF ROSSODOWSKI obywatel p-ttu Lidzkiego, gubernjalny sekretarz. 2—489

Najłatwiejszem i najkorzystniejszym jest nauczanie się języków obcych w latach dzieciennych przez konwersację, mianowicie francuskiego, niemieckiego, a które obok swego narodowego, każdemu bądź obywatelowi ziemskiemu, bądź handlującemu, fabrykantowi, rzemieślnikowi i t. p. są potrzebne, w tém celu więc, czyni się propozycja, jako dom komissowy K. Puławskiego et C. w Warszawie pod N. 419 obok poczty exstującej—podejmując się zaanguszować i dostawiać chłopców i dziewcząt od 10 do 15 lat wieku liczących, francuzów, Szwajcarów rodowitych, początkowe nauki klasyczne swojego języka posiadających, a to wprost z Francji, i Szwajcarii, jak się powiedziało, dla konwersacji; życzący więc mieć sobie dostarczonych Francuzów, Szwajcarów chłopców i dziewcząt, do Warszawy zjadą na prowincję do Królestwa i Cesarstwa Rosyjskiego odesłani być mogą, zechcą się zgłosić do powyższego domu i założyć fundusz na koszt rs. 150, z którego po załatwionym interesie podany zostanie rachunek kosztów podróży komissowego, złożonej pewnej kwoty rodzicom lub opiekunom tych dzieci i t. p., a remanent jaki się okaże, będzie zwrócony. Kontrakt z opiekunami lub rodzicami takich chłopców i dziewcząt, zawarty zostanie na lat cztery do ośmiu, na zasadzie pełnomocnictwa prawnie zeznanego i legalizowanego, których wzory tak kontraktów, jako też pełnomocnictwa w polskim i francuzkim języku zrędagowane w powyższym domu znajdują się—i takowe żądającym osobom przesłane być mogą. 3—449

